

**Dayigə tɔnɔ kʊlʊ Pooli na
pɔpɔni o pa
KORĒNTI TIINĒ tun
Dayigə tɔnɔ kʊlʊ Pooli na
pɔpɔni o pa Korĕnti tiinə tun
na bri dɪbam kʊlʊ tun mu
tuntu**

Pooli dɛɛn pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa Wɛ nɔɔna balʊ na wɔ Korĕnti ni tun mu. Pooli titi dɛɛn mu puli Wɛ titɔɲa dɔani, yi o zu da bim di cicoro (Titɔɲa Tɔnɔ 18:11).

Korĕnti ya yi tu-kamunu kʊlʊ na jigɪ jɪjigɪrʊ zanzan, kʊ na jigɪ nabwəəru zɪgum je sule yi ba ki pipiu da tun ŋwaanɪ. Nɔɔna zanzan dɛɛn wɔra ba na jigɪ yəno di cullu dwi təri təri. Ba maa ki boorim di lwarim zanzan, kʊ pa kuntu woŋo di loŋi Wɛ nɔɔna bam.

Ka maɲa ni Pooli nan daa təri ba tee ni, yi o laan ni ba ŋwa ni kampwara di wo-balwaarʊ tidonnə mu zu ba titari. Kʊ ma pa-o liə, yi o laan pɔpɔni twaanʊ o pa-ba. O twaanʊ tum wɔni tuntu tile mu tɔgi ti zu Wɛ tɔnɔ kum wɔ, si dɪbam di wanɪ dí lwarɪ, cam na yi dɪbam, dí na wó ki te, si dí ma kwe-di tun.

Pooli nan kaanɪ-ba, si ba yagɪ kampwara (pɔɔrim 1-4),

di boorim kikiə (pɔɔrim 5),

si ba daa yi taa ve nɔɔna balʊ na yəri Wɛ tun te si bantʊ di ba taanɪ (6:1-11).

O bɔɔ-ba nɪ ba maŋɪ sɪ ba ma ba yɪra yam ba tɔŋɪ ba pa Wɛ mɔ (6:12-20).

O laan ma lɛri ba na bwe-o bwiə yalɔ tɪn,
 kɔ na yɪ kadri laŋa nɪ (pɔɔrɪm 7),
 naa nwana yalɔ ba na mɛ ba kaanɪ jwənə tɪn
 laŋa nɪ (pɔɔrɪm 8-10),
 naa Zezi tɔɔnɪ gulim wɔdiu laŋa nɪ (pɔɔrɪm
 11),
 dɪ Wɛ Joro pɛera yam laŋa nɪ (pɔɔrɪm 12-14),
 dɪ twa biim wɔŋo (pɔɔrɪm 15).

Tɔŋɔ kɔm tiim nɪ o ŋɔɔnɪ sɛbu-lɔ Wɛ-di sɪm
 na wɔra ba kɪ tɪn wɔŋo, dɪ o tɪtɪ na lagɪ sɪ o kɪ
 kɔlɔ tɪn, yɪ o laan jɔɔnɪ-ba (pɔɔrɪm 16).

Tɔŋɔ kɔntɔ wɔnɪ Pooli bɔɔ nɪ, Wɛ pɛera yam
 maama wɔnɪ, sono mɔ yɪ wɔŋo kɔlɔ na dwe
 maama tɪn, sɪ dɪ ma tɔŋɪ Wɛ tɪtɔŋa yam (pɔɔrɪm
 13).

¹ Amɔ Pooli wɔlɔ Wɛ na kuri dɪ Dɪ tɪtɪ wɔbɔŋa
 sɪ a taa yɪ Zezi Krisi tɪntɔŋnɔ tɪn mɔ pɔpɔnɪ tɔŋɔ
 kɔntɔ, yɪ dɪ ko-bu Sositenɪ dɪ tɔŋɪ o wɛli-nɪ. ² Dɪ
 pɔpɔnɪ sɪ dɪ pa abam balɔ na yɪ Zezi kɔŋɔ kɔm
 wɔ nɔɔna yɪ á zɔɔrɪ Korenti nɪ tɪn mɔ. Abam
 mɔ yɪ balɔ Wɛ na kuri sɪ á taá yɪ Dɪ nɔɔna Zezi
 Krisi ŋwaanɪ tɪn. Dɪ ma lɪ abam sɪ á taá yɪ Dɪ
 nɔɔna, kɔ wɛli dɪ balɔ na wɔ je maama yɪ ba
 zuli Zezi Krisi tɪn. Wɔntɔ mɔ yɪ bantɔ dɪ dɪbam
 maama Yuutu.

³ Dɪ Ko Wɛ dɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi wɔ pa abam
 yazurə dɪ yu-yoŋo.

⁴ Maŋa maama a yəni a kɪ Wɛ le abam ŋwaanɪ,
 dɪ Dɪ na pɛ abam yu-yoŋo Zezi Krisi ŋwaanɪ tɪn.

⁵ Abam na ŋwɪ dɪ Zezi tɪn, Wɛ sɪnɪ Dɪ pa abam

yu-yoŋo woŋo maama wɔni, si á taá ye DI ciga kam maama, si á kwɛri á taá wai á ŋɔɔni DI taani dɔm. ⁶ Beɲwaani, dí deen na tɔɔli Zezi Kriŋi kwɛrɛ kam dɔ abam tɔn, ka tiini ka ja kuri abam tee ni. ⁷ Á ne We peera yalɔ maama á na lagi tɔn, yi á cɛgi dí Yuutu Zezi Kriŋi si o joori o ba si dí na-o. ⁸ Wɔntɔ mu wú pa á taá zigi kɛɲkɛɲ si ku vu yi tiim maɲa, si á yi taá jigi wo-lɔɲɔ de dɔm o na wú joori o ba tɔn ni. ⁹ We yi ciga tu, yi dɔntɔ mu kuri abam si á taá ŋwi dɔ DI Bu Zezi Kriŋi, o na yi dibam Yuutu tɔn.

Korenti tiinɛ ya na pɔɔri daani te tɔn

¹⁰ A ko-biɛ-ba, a loori abam dí Yuutu Zezi Kriŋi yiri ŋwaani si á taá jigi ni-mɔɔɔ, si á yi taá pɔɔri daani. A nan kwaani-na á ki á wɔbɔɲa daani, si á ki ni didwi. ¹¹ A tagi kɔntɔ, Klowe-ba sɔɲɔ tiinɛ na tagi dɔ amɔ ba wi á magi kantɔɔ mu daani tɔn ŋwaani. ¹² Abam badaara wi, á tɔgi Pooli mu. Abam badonnɛ maa wi, á tɔgi Apolɔsi mu. Badonnɛ maa wi, ba tɔgi Pɔyeeri mu. Babam dɔ maa wi, ba tɔgi Zezi Kriŋi mu. ¹³ Abam bɔɲi ni Zezi Kriŋi pɔɔri yira yira mu na? Amɔ Pooli mu tigi tɔɔn-dagarakam baɲa ni abam ŋwaani na? Ba miisi abam na wɔni amɔ yiri ŋwaani mu na? ¹⁴ A ki We le, beɲwaani amɔ wɔ miisi abam wɔlɔwɔlɔ na wɔni, ku na dai Krisipu dɔ Gayusi yirani. ¹⁵ Kɔntɔ tɔn, nɔɔn-nɔɔnɔ bá wani o ta ni a miisi abam na wɔni amɔ yiri ŋwaani. ¹⁶ Ah, a guli a ta na miisi Sitefanasi dɔ o sɔɲɔ tiinɛ dɔ, ku daari kɔntɔ kwaga ni, wɔlɔ na wɛli da, a daa wɔ guli. ¹⁷ Zezi Kriŋi tɔɲi-ni si a taa tɔɔli o kwɛr-ywɛɲɛ kam mu a bri nɔɔna, si o wɔ tɔɲi-ni si a

taa miisi noona na wonu. A na tooli We kwere kam te tun, ku dai di lugu bana swan mu a maa tooli-ka. A ya na tooli-ka di lugu bana swan mu, Zezi tuntu dum dagara kam bana ni tun ya ba ta jigi kuri ku pai nabiina.

We swan na garu nabiina swan te tun

¹⁸ Benwaan Zezi tuntu dum dagara kam bana ni tun taanu dum yi jawerim mu balu yige na tere di We tun tee ni. Ku nan na yi dibam balu We na vri lwarim wonu tun, taanu duntu yi We titi dam mu di dibam. ¹⁹ Ku nan manu ku pupunu We tongo kum wonu ku wi:

«Amu Bana-We wu cogi swan tiina wubuna, yi a daaru a pa yi-puru-nyina yi-puru kum yaali.»

²⁰ Swan tiina swan yam daa jigi kuri na? Toneyeena di noona balu na ye hwanu tun yi-puru kum jigi kuri na? We nan bri dibam ni lugu bana swan yam maama yi jawerim mu. ²¹ We swan yam hwaan nabiina ba wani ba ma ba titi swan ba lwaru-DI. We nan li DI wubuna si DI togi kwere kalu di na bri noona yi ba pai ka yi jawerim tun hwaan mu, DI ma vri balu na se kwere kam tun DI yagi. ²² Zwifaba bam lagi si ba na wo-kinkagula yalu na bri We dam tun mu. Greki tiina maa lagi si ba cogi taanu dilu na wu bri-ba swan tun. ²³ Ku nan na yi dibam, di tooli Zezi Krisi wulu na tigi tuntu-dagarabana ni tun kwere mu. Kwere kam kuntu maa yi ta-baloro mu Zwifaba bam tee ni, yi ka yi jawerim mu di dwige tiina bam di. ²⁴ Ku daaru dibam balu We na kuri tun, ku na yi Zwifaba bam naa dwige tiina di, taanu dum kuntu mu pe di lwaru ni Zezi Krisi yi

Wε swan yam dı DI dam tu. ²⁵ Woŋo kulɔ nɔɔna na paı ku yı jwərim Wε tee nı tın garı nabiinə swan maama, yı kulɔ na bwəmmə DI tee nı tın dana ku dwe nabiinə dam maama.

²⁶ A ko-biə-ba, á buŋı á dɛɛn na yı te yı Wε laan ba DI kuri abam tın. Ku dai á zanzan yı dɛɛn mu puvrı nıneɛnı nabiinə na lagı yi-puvrı kulɔ tın. Ku dai á zanzan mu yı dıdɛera, naa á zanzan mu nuŋı nadunə sam. ²⁷ Wε nan kuri balɔ nabiinə na paı ba yı jwəru tın mu, sı DI ma pa cavıra di swan tiinə. DI ma kuri balɔ nabiinə na paı ba yı nabwənə tın, sı DI ma pa cavıra di dam tiinə. ²⁸ DI ma daarı DI kuri balɔ nabiinə na gooni yı ba ba nıgı tın, sı DI ma pa wənu tılv nabiinə na paı tı jıgı kuri tın jı kafe. ²⁹ Wε kuri nɔɔna bam kuntu don mu, sı nabiinə yı zanı ba wanı ba tee ba tıti DI yigə nı. ³⁰ Wε nan mu pε abam ŋwı dı Zezi Krisi. Kuntu ŋwaanı mu swan yalɔ Zezi na jonı Wε tee nı tın laan jıgı dıbam swan. Wuntu mu paı dı jıgı cıga Wε tee nı. O maa paı dı yı Wε nɔɔna. O ma kwe o tıti ŋwıa o ma vrı dıbam lwarım wunu. ³¹ Kuntu tın, kulɔ na puvrı Wε tɔnɔ kum wunu tın yı cıga mu, dı ku na wı: «Wulɔ na lagı sı o kı wupolo tın, sı o pa ku taa yı dı Yuutu wum ŋwaanı.»

2

Pooli na tɔɔlı Zezi Krisi kwər-ywəŋə kam te tın

¹ A ko-biə-ba, amu dɛɛn na tu abam te tın, a wu ŋɔɔnı swan naa yiyıu-ŋwe zanzan dı abam, dı a na tɔɔlı Wε kwərə kam a brı abam te tın. ² A wu kı a wubıŋa nı sı a brı abam woŋo kudon, ku na dai Zezi Krisi taanı dım yıranı dı o tıvı

dım dagara kam baɲa ni tın. ³ A na wu abam tee ni maɲa kalu tın, a bwənə, yi fɔɔni di jigi-ni, yi a yira sai. ⁴ A taani dım di a na tɔɔli Wε kwərə kam te tın, ku dai nabiinə swan mu a ma a tɔɔli-ka si a pa á sε. Ku yi Wε Jorokum dam mu pe abam lwarı ni taani dım yi cıga. ⁵ Kuntu tın, á na ki á wu-dıɔva di Zezi tın, ku yi Wε dam dım ɲwaanı mu, si ku dai nabiinə swan ɲwaanı.

Baɲa-Wε swan na yi te tın

⁶ Dıbam nan yəni dí brı balu wubɔɲa na biɟi tın mu swan, ya nan dai nabiinə swan naa luɟu baɲa dıɔɔera bam swan. Bantu wó ba ba cɔɟi di ba dam dım maama. ⁷ Dıbam na brı swan yalu tın yi Wε nyım mu. Nabiinə nan yəri ya ni ni, ya na səɟi di ba tın ɲwaanı. Wε deen maɲi Dı ki Dı wubɔɲa ni mu ku loori luɟu pulim, si Dı swan yam kuntu pa dí wani dí na zulə Dı tee ni. ⁸ Luɟu baɲa dıɔɔera bam wuluwulu nan wu lwarı ya kuri. Ba ya na ye, ba ya bá ja Wε-sɔɲɔ paari tu Zezi ba pa tɔɔn-dagarabaɲa ni ba ɟu. ⁹ Ku nan ki ni Wε tɔnɔ kum na tagı ku wı: «Wε fɔɟi Dı ki wo-laaru Dı tiɲi si Dı pa balu na so-Dı tın.

Nabiinə yi wu ne wənu tım kuntu donɟ,
yi ba zwa wu ni ti ɲwa,
yi ba ba jigi ti wubɔɲa di.»

¹⁰ Wε nan tagı Dı Jorokum ɲwaanı mu Dı ma pa dí lwarı wənu tım kuntu. Wε Joro kum ye woɲo maama kuri, yi ku ye Wε wubɔɲa maama di. ¹¹ Wɔɔ mu wó wani nabiinu wubɔɲa o lwarı, ku na dai o titi joro? Ku nan yi kuntu mu di Wε di, nɔɔn-nɔɔnu yəri Wε wubɔɲa, ku na dai Dı

titi Joro kum yirani. ¹² Joro kulɔ Wε na ki dɔbam bɔcara ni tin dai lɔgɔ baɲa nyim. Ku nunji Wε te mu, si ku pa dɔ lwarɔ wo-laaru tɔlɔ Dɪ na pe dɔbam zaani tin.

¹³ Dɔ na yɛni dɔ bri nɔɔna cɔga kam yi dɔ ɲɔɔni taani dɔlɔ tin dai nabiinɛ swan taani. Ku yi Wε Joro kum mu bri dɔbam taani dɔlɔ na manji si dɔ taá ɲɔɔni tin. Dɔbam te cɔga kalɔ na yi Wε Joro nyim tin mu dɔ bri balɔ Dɪ Joro kum na wɔ ba bɔcara ni tin. ¹⁴ Wε Joro kum na tɛri wɔlɔ bɔcari ni tin ba sɛ si o jonji cɔga kalɔ Wε Joro kum na bri tin. Ka yi wo-jwæru mu o tee ni. O bá wani o lwarɔ ka kuri, bɛɲwaani ku yi Wε Joro kum mu bri ka kuri cɔga cɔga. ¹⁵ Wɔlɔ maama Wε Joro kum na wɔ o bɔcari ni tin mu wai o ye woɲo maama kuri. Nɔɔn-nɔɔnɔ nan bá wani o na kuntu tu wo-lɔɲɔ o ta. ¹⁶ Wε tɔnɔ kum tagi ku wɪ:

«Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wani o lwarɔ dɔ Yuutu wum wɔbɔɲa,
nɔɔn-nɔɔnɔ nan bá wani o bri-o o na wó ki te tin.»

Wε nan na pe dɔbam Dɪ Joro kum tin mu pe dɔbam dɔ jigi Zezi Krisi wɔbɔɲa yam.

3

Wε tintɔɲna na tɔɲi ba pa Wε te tin

¹ A ko-biɛ-ba, a dɛɛn na wɔ abam tee ni tin, a wari a ɲɔɔni Wε taani dɔm dɔ abam ni Wε Jorokum na wɔ balɔ tee ni tin. A dɛɛn ɲɔɔni dɔ abam nɛɛɛni á yi balɔ lɔgɔ baɲa wænu fra na jigi-ba tin, yi á ta nyi ni bu-balwa mu te Zezi

Krisi cwəŋə kam wənu. ² A dɛɛn na bri abam wo-mwaalɔ tɪlɔ tɪn nyɪ dɪ a pɛ abam nayɪla mɔ sɪ á nyɔ. A dɛɛn wɔ pɛ abam wɔdiu kulɔ na duunə tɪn, á dɛɛn na wɔ yi kɔ dim tɪn ŋwaanɪ. Dɪ zɪm dɪ, á daa ta wɔ yi wɔdiu dim, ³ bɛŋwaanɪ á ta yi balɔ lɔgɔ baŋa wəənu fra na jɪgɪ tɪn mɔ. Abam jɪgɪ wɔ-gɔɔ yi á magɪ kantɔgɔ daanɪ. Kuntɔ bri nɪ lɔgɔ baŋa wo-yɔɔɔɔ fra mɔ taa jɪgɪ abam, yi á kɪ nɪ balɔ ta na yəri Wɛ tɪn mɔ te. Kɔ yi vwan mɔ a fɔgɪ na? ⁴ Abam wɔ nɔɔna badonnə na tɛ ba wɪ, bam tɔgɪ Pooli mɔ, yi badonnə dɪ wɪ, ba tɔgɪ Apolɔsɪ mɔ tɪn, kɔ dai balɔ na yəri Wɛ tɪn kikiə mɔ kuntɔ na?

⁵ Wɔɔ mɔ yi Apolɔsɪ? Wɔɔ mɔ yi amɔ Pooli? Dɪbam maama yi Wɛ tintɔŋna balɔ abam na dɛ dɪbam jɪŋa á kɪ á wɔ-dɪdɔa dɪ Zezi Krisi tɪn mɔ. Dɪbam maama tɔŋɪ kulɔ dí Yuutu wɔm na pɛ dɪbam sɪ dí tɔŋɪ tɪn mɔ. ⁶ Dɪbam nyɪ nɪ vala mɔ te, amɔ Pooli mɔ jəri wəənu yi Apolɔsɪ yagɪ na. Kɔ daari kɔ yi Wɛ mɔ paɪ tɪ bɪra. ⁷ Mɔ kɔ kuri wɔlɔ na jəri dɪ wɔlɔ na yagɪ na da tɪn maama dai kulɔkulɔ. Wɛ yɪranɪ mɔ wai Dɪ paɪ Dɪ taanɪ dɪm kɪ dam nɔɔna bɪcara nɪ. ⁸ Wɔlɔ na jəri dɪ wɔlɔ na yagɪ na tɪn maama yi bɪdɔwɪ mɔ. Wɛ wɔ pa ba maama jɔŋɪ ba ŋwɪɪɪ kɔ manɪ dɪ ba na tɔŋɪ te tɪn mɔ. ⁹ Dɪbam maama wəli daanɪ mɔ dí tɔŋɪ dí pa Wɛ. Abam nyɪ dɪ Wɛ kara kalɔ dí na tɔŋɪ ka wənu tɪn mɔ.

Abam daa ta nyɪ dɪ digə kalɔ Wɛ na wɔra Dɪ lɔ tɪn mɔ. ¹⁰ Wɛ na pɛ amɔ pɛɛrɪ dɪlɔ sɪ a ma tɔŋɪ tɪn, kɔ yi sɪ amɔ cwɪ digə kam kuri mɔ lanyɪranɪ nɪ lwar-ŋɔm te. Nɔɔnɔ wɔdonɪ dɪ maa wɔra o lɔ

o danɔ da. Wɔɔɔ maama nan na lagɔ sɔ o lo o danɔ da tɔn maɔ sɔ o taa ye o na lo te tɔn mu. ¹¹ Wɛ maɔ DI pa digɛ kam kuri cwi, nɔɔn-nɔɔnɔ daa b́a wanti o cwi ka kuri dɔdon. Kuri dɔm kɔntɔ mu yɔ Zezi Kresi. ¹² Balɔ nan na lo ba danɔ da tɔn badaara maɔ sɛbu-sɔɔa naa can-na naa kandwawɔna, naa de naa gaarɔ naa kasurɔ mu ba maa loa. ¹³ Nɔɔnɔ maama na tɔɔi kulɔ tɔn nan ẃ ba ku lwarɔ jaja de dɔm Zezi Kresi na ẃ joori o ba tɔn, mini mu ẃ bri nɔɔnɔ maama titɔɔa na yɔ te. ¹⁴ Balɔ na logɔ di wo-laarɔ yɔ mini dɔm wɔ wanti di di tɔn ẃ jɔɔi ba ɔwɔrɔ. ¹⁵ Ku daari, balɔ mini dɔm na wanti di di ba loom dɔm tɔn, ba b́a na kulɔkulɔ Wɛ tee ni. Wɛ za ẃ vrɔ ba titɔ DI yagɔ. Ba nan ẃ ta nyɔ di mini na di nɔɔnɔ yɔ o wɛri te tɔn mu.

¹⁶ Abam yɛri ni, Wɛ Joro kɔm na wɔ abam bɔcara ni tɔn, á nyɔ di Wɛ titɔ digɛ mu DI na zɔvri ka wɔni na? ¹⁷ Wɔɔɔ nan na cɔgɔ Wɛ digɛ kam tɔn, Wɛ ẃ cɔgɔ kɔntɔ tu di mu. Bɛɔwaaɔ Wɛ digɛ kam yɔ DI titɔ di-laa mu. Abam titɔ nan mu yɔ DI digɛ kam kɔntɔ.

¹⁸ Nɔɔn-nɔɔnɔ yɔ zaɔi o ganɔ o titɔ. Abam wɔɔɔ na buɔi ni o jɔgɔ swan ni zim lɔgɔ baɔa swan na yɔ te tɔn, kɔntɔ tu maɔ sɔ o joori o ji joro mu, sɔ o laan wanti o na swan cɔga cɔga. ¹⁹ Bɛɔwaaɔ lɔgɔ baɔa swan yɔ jwɛrim mu Wɛ yigɛ ni. Ku pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kɔm wɔni ku wɔ: «Wɛ vugimi swan tiinɛ swan DI pa ya joori ya ja-ba.» ²⁰ Ku nan daa ta pɔpɔni ku wɔ: «Yuutu Baɔa-Wɛ ye ni swan tiinɛ wɔɔɔɔa maama yɔ kafe mu.» ²¹ Kɔntɔ ɔwaaɔ, nɔɔn-nɔɔnɔ yɔ zaɔi o magɔ o nyɔɔni o ta o wɔ: «Amɔ tɔgɔ wɔntɔ mu.» Sɔ wɔɔɔ maama

yɪ abam mu te. ²² Kɔ na yɪ amɔ Pooli dɪ Apolɔsi dɪ Pɪyɛɛri, dɪbam dɪ yɪ abam nɔɔna mu. Kɔ nan na yɪ lɔgɔ baɲa dɪ ŋwɪa dɪ tɔtɔni dɪ zɪm dɪ jwa dɪ, abam mu te ti maama. ²³ Zezi Kriɔi nan mu te abam, yɪ Wɛ dɪ te Zezi Kriɔi titi dɪ.

4

Pooli-ba na tɔɲi Wɛ titɔɲa yam te tin

¹ Kɔntɔ tin, abam maɲi si á taá ye ni dɪbam yɪ Zezi Kriɔi tintɔɲna mu. Wɛ nan kwe DI cɪga kalɔ ya na sɛgi nabiinɔ yigɔ ni tin DI kɪ dɪbam juɲa ni mu, si dí ta-ka dí brɪ nɔɔna. ² Ba nan na kwe woɲo ba kɪ nɔɔnɔ juɲa ni, kɔ maɲi si o taa nii kɔ baɲa ni dɪ cɪga mu. ³⁻⁴ Kɔ nan na yɪ amɔ, abam naa nabiinɔ balɔ maama na di amɔ taani te dɪ te tin, kɔ ba kɪ amɔ kulɔkulɔ. Amɔ bicari ni a ye ni, kulɔkulɔ tɛrɛ a na kɪ a cɔgi. Nan dɪ kɔntɔ dɪ, a bá wani a pa a titi bura, a na bá wani a di a titi taani tin ŋwaani. Wɔlɔ yɪrani na wó wani o di amɔ taani tin mu yɪ dí Yuutu wɔm. ⁵ Kɔntɔ ŋwaani, nɔɔn-nɔɔnɔ yɪ zaɲi o wuuri o di o doɲ taani, kɔ loori maɲa kalɔ Wɛ na li tin, si dí Yuutu wɔm na tuə, oó ja pooni o ba o pa woɲo kulɔ maama na sɛgi lim wɔni tin taa nai jaja. Wɔntɔ wó pa nɔɔna wɔbɔɲa yalɔ na sɛgi tin lwarɪ jaja. Maɲa kam kɔntɔ ni mu Wɛ wó pa nɔɔnɔ maama na zulɔ yalɔ na maɲi did-o tin.

⁶ A ko-biə-ba, kɔ yɪ abam ŋwaani mu a kwe a titi didaani Apolɔsi a ma maɲi a brɪ abam, si á wani á nii dɪbam, á ma lwarɪ á na wó taá kɪ te tin, si á yɪ zaɲi á gaali kulɔ na pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni tin, si abam didɔa didɔa yɪ zaɲi o kɪ

kamunni o zuli nɔɔnɔ wɔɔɔɔ o daari o gooni o donɔ. ⁷ Wɔɔ mu wɔ, nmu dwe n donɔ? Bɛɛ mu n jiga yi n wɔ jɔɔi-ku Wɛ tee ni? Nmu nan na jɔɔi-ku Wɛ tee ni mu tɔn, bɛɛ mu kɔa yi n magɔ n nyɔɔni ku baɔa ni, ni nmu tɔti mu mɛ n dam di n swan n ma n na-ku te?

⁸ Abam buɔi ni á maɔi á jigi kulu maama á na lagɔ tɔn, á kwɛri á yi nadunɔ, yi á ta buɔi ni abam di paari á daari dɔbam. Ku ya lana si á suni á di paari, si dɔbam di taá toɔi dí di paari di abam. ⁹ Amu na buɔi te tɔn, ku nyɔ di Wɛ pɛ dɔbam balu na yi DI tintuɔna tɔn ji kwaga tiinɔ mu nɔɔna bam maama wɔni, ninɛɛni balu ba na di ba taani ba lagɔ ba gu-ba te tɔn. Dɔbam nyɔ di nɔn-mwaanu mu luɔu kum nɔɔna bam di malesɔdi yibiyɔ ni. ¹⁰ Dɔbam jigi jwæru mu Zezi Kisi ɔwaanɔ, abam nan pa á yi swan tiinɔ mu Zezi Kisi toɔim dɔm wɔni. Dɔbam yi nabwɛnɔ mu, abam maa pa á yi didɛera. Nɔɔna zuli abam, yi ba daari ba gooni dɔbam. ¹¹ Di zɔm maama di, kana di na-nyɔm jigi dɔbam, yi gwaaru muri dɔbam. Nɔɔna maa bɛɛsi dɔbam, yi dí ba jigi cirigim jɔgɔ. ¹² Dɔbam mai dí tɔti jia mu dí tiini dí tuɔa, si dí ma wani dí na dí ni wɔdiu. Nɔɔna na twɔ dɔbam, dí ta yɛni dí loori Wɛ mu si DI kɔ-ba lanyɔranɔ. Nɔɔna na bɛɛsi dɔbam, dí ta yɛni dí sɛ bɛɛsa yam mu. ¹³ Nɔɔna na ɔɔɔni wo-lwaanu ba pa dɔbam, dí yɛni dí joori dí lɛri-ba lanyɔranɔ mu. Dɔbam nyɔ di luɔu baɔa weeru mu. Di zɔm maama, dí nyɔ di wo-ɔɔru mu nɔɔnɔ maama tee ni.

¹⁴ A na puɔuni tɔnɔ kontu tɔn, a puɔuni si a

ma kwe abam mu, á na yi amu bu-sonnu tin nwaani, si ku dai ni a lagi si a ki abam cavura mu. ¹⁵ Abam ya na manji á jigi karanyina tiine murr-fugə mu ba na bri abam Zezi Krisi cwəŋə kam wɔni, á ko yi didva yirani mu. Amu yi á ko, di a na bri abam We kwər-ywəŋə kam yi á na nwi-dɔŋa Zezi Krisi nwaani tin. ¹⁶ Mu ku kuri a loori abam si á taá lwəni amu na ki te tin. ¹⁷ Kuntu nwaani mu a tɔŋi Timoti á tee ni. Wuntu mu yi a bu-sono We cwəŋə kam wɔni, yi o tɔŋi dí Yuutu Zezi di ciga. Wuntu wó guli abam amu nwia kam na yi te Zezi Krisi cwəŋə kam wɔni, si ku manji ni amu na yəni a bri Zezi kɔŋo kum je maama ni te tin.

¹⁸ Abam badaara pai á titi kamunni mu, beŋwani á daa ba bɔŋi ni amu wó joori a ba abam te. ¹⁹ We nan na se, aá ba abam te lele. A na tuə, a laan wó wani a lwarɔ kamun-nyina bam kuntu na jigi dam dilu ba ma ki tin, yi ku daa dai ba ni-nwəŋa yirani má. ²⁰ Beŋwani We paari dim pai dibam dam mu, si dí wani dí ma ki kulɔ na manji tin, si ku dai ni-nwəŋa yirani má. ²¹ Abam lagi si a ba abam te a vanji á zwe mu naa á lagi si a bri abam sono di wu-bono mu?

5

Korenti tiine bam wu nɔɔnu didva na ki wobalɔɔ te tin

¹ Amu nan ni abam labari ni nɔɔnu didva mu kari o boorə. Ba wi, abam wɔni baaru didva mu tigi di o ko kaani. Balu na ba tɔŋi We cwəŋə tin di manji ba ba se ba ki wo-zɔɔna yantu doŋ.

² O na ki kuntu tin, beɛ mu yi á taá pai á titi

kamunni? Ku ya maɲi si á pa á wɔɔwɔ cɔɔɔ ku ɲwaaɲi, si á daari á li nɔɔɔwɔ wɔɔwɔ na ki kɛm dɪm kɔntɔ doɲ tɪn á wɔɔɔ. ³ Amɔ tɪti mɔ tɛri abam tee nɪ, si a wɔɔwɔɲa maama wɔra dɪ abam. Kɔntɔ, a maɲi a van baaru wɔm kɔntɔ bura o cɔɔɔm dɪm ɲwaaɲi, nɪ a wɔ abam tee nɪ mɔ te. ⁴⁻⁵ Kɔntɔ ɲwaaɲi a lagɪ a ta si, á na jeeri daani, amɔ wɔɔwɔɲa wɔra dɪ abam nɪ a wɔ á tɪtari mɔ te, si á ma dí Yuutu Zezi dam dɪm á ma kwe nɔɔɔwɔ wɔntɔ á ki sɔtaani jɪɲa nɪ, si dɪntɔ wani dɪ cɔɔɔ o yɪra dɪ wo-zɔɔna fra yalɔ na jig-o tɪn. Á na ki kɔntɔ, o joro kɔm laan wó wani ku na vrɪm dí Yuutu Zezi tum de dɪm nɪ.

⁶ Abam na ki kamunni te tɪn, ku wɔ maɲi. Á ye nɪ dabɪli finfin na wɔ dɪpe muni dɪlɔ ba na viiri tɪn wɔɔɔ, ku laan wó pa dɪ maama folɪ mɔ. ⁷ Kɔntɔ ɲwaaɲi, li-na kɛm-lɔɲɔ kɔm kɔntɔ ku na nyɪ nɪ dabɪli-doori te tɪn á wɔɔɔ, si ku yɪ loɲi á maama. Kɔntɔ á laan wó taá yɪ nɪnɛɛnɪ dɪpe muni dɪlɔ ba na wɔ ki dabɪli dɪ wɔɔɔ tɪn. Á nan maɲi á yɪ nɔɔn-ɲɔna mɔ Wɛ yigə nɪ, Baɲa-Wɛ Pɛlbu Zezi Krisi na kwe o tɪti o ma kaani Wɛ si Dɪ yagɪ á lwarɪm mɔ Dɪ ma ce abam tɪn ɲwaaɲi. ⁸ Pa-na dí di candiə nɪ ku na maɲi te tɪn, si dí li lwarɪm dɪdaani tɪtɔɲ-balwaaru tɪlɔ maama na nyɪ nɪ dabɪli-doori te tɪn dí wɔɔɔ, si dí daari dí taá jigɪ wɔ-poɲo dɪ cɪga, nɪ dɪpe dɪlɔ na ba jigɪ dabɪli dɪ wɔɔɔ te tɪn.

⁹ Amɔ deen na de yigə a pɔpɔnɪ tɔɔɔ kɔlɔ a pa abam tɪn, a tagɪ dɪ abam si á yɪ taá tɔɔɔ dɪdaani balɔ na kari ba boori tɪn. ¹⁰ Amɔ na kaani abam kɔntɔ tɪn, ku dai nɪ balɔ na yəri Wɛ yɪ ba boori tɪn, naa ba yɪ wo-swən-nyɪna naa ɲwɪna naa

jwə-kaana tɪn taanɪ mʊ a tɛa. Abam bá wanɪ á pwe á tɪtɪ dɪ nɔɔna bam kʊntʊ kʊ na dai nɪ á yagɪ lʊgʊ baɲa. ¹¹ Amʊ nan na pʊpʊnɪ kʊlʊ tɪn kuri mʊ yɪ sɪ á yɪ taá tɔgɪ dɪ wʊlʊ maama na brɪ nɪ o yɪ á ko-bu Wɛ cwəŋə wʊnɪ yɪ o boorə, naa o yɪ wo-swən-nyɪm naa jwə-kaanʊ naa nɔn-twɪnʊ naa sa-nyɔrʊ, naa o yɪ ŋwɪnʊ tɪn. Wʊlʊ na yɪ kʊntʊ doŋ tɪn, sɪ á pwe á tɪtɪ dɪd-o, sɪ á brɪ á yɪ dɪ wɔdiu dɪd-o dɪ.

¹²⁻¹³ Kʊ na yɪ balʊ na dai dí ko-biə Wɛ cwəŋə wʊnɪ tɪn, kʊ dai amʊ wʊ dɪ bantʊ taanɪ. Kʊ yɪ Wɛ mʊ wʊ dɪ ba taanɪ. Abam nan maŋɪ sɪ á dɪ balʊ na wʊ á kɔgɔ kʊm wʊnɪ tɪn taanɪ. Kʊntʊ ŋwaanɪ kʊ pʊpʊnɪ Wɛ tɔnɔ kʊm wʊnɪ kʊ wɪ: «Zəli-na nɔn-balɔrɔ kʊm á wʊnɪ.»

6

*Wɛ nɔɔna wʊ maŋɪ sɪ ba saŋɪ da balʊ na yəri
Wɛ tɪn tee nɪ*

¹ Abam wʊlʊ na jɪgɪ taanɪ dɪ o doŋ yɪ á yɪ ko-biə daanɪ Zezi ŋwaanɪ tɪn, kʊ wʊ maŋɪ sɪ n ja-o n vu sarɪya-dirə balʊ na yəri Wɛ tɪn te, sɪ ba dɪ abam taanɪ dɪm. Kʊv ta yɪ cavɪra mʊ kʊ pa-m, beŋwaanɪ kʊ ya maŋɪ sɪ Wɛ nɔɔna bam mʊ dɪ á taanɪ dɪm. ² Abam yəri nɪ Wɛ nɔɔna bam mʊ wʊ ba ba dɪ nabiinə maama taanɪ na? Kʊntʊ ŋwaanɪ, bɛɛ mʊ kɪa yɪ á tɪtɪ warɪ á kwe wo-balwa balʊ na wʊ á tɪtarɪ nɪ tɪn? ³ Abam yəri nɪ dɪbam mʊ wʊ dɪ malesɪsɪm taanɪ na? Kʊ nan na yɪ kʊntʊ, dí bá wanɪ zɪm lʊgʊ kʊntʊ taanɪ dí dɪ na? ⁴ Abam nan na jɪgɪ taanɪ dɪntʊ doŋ á tɪtarɪ nɪ, á wʊ maŋɪ sɪ á ja á vu balʊ na tɔgɪ ba

təri Zezi nɔɔna bam wɔnɩ tɩn te. ⁵ A tagɩ kɔntɔ sɩ cavura mu ja abam. Kɔntɔ, swan tu dɩ dɩɖa təri abam wɔnɩ sɩ o wanɩ o fɔgɩ abam balɔ na yɩ ko-biə Zezi ŋwaanɩ tɩn daanɩ na? ⁶ Abam na kɩ te tɩn wɔ maɲɩ, abam na yəni á saɲɩ daanɩ sariya-dirə balɔ na yəri Wɛ tɩn tee nɩ yɩ ba di á taanɩ tɩn ŋwaanɩ.

⁷ Abam na saɲɩ daanɩ tɩn, kɔ maɲɩ kɔ brɩ nɩ á tusi mu. N ko-bu na kɩ-m lwarɩm, naa o na ŋɔgɩ-m, kɔ ya lana sɩ n yagɩ n ma n ce-o mu. ⁸ Abam nan ba kɩ kɔntɔ, abam tɩtɩ joori á kɩ balɔ na yɩ á ko-biə Wɛ cwəŋə wɔnɩ tɩn wo-lwaanɔ mu, yɩ á kwəri á ŋɔnɩ-ba. ⁹ Abam yəri nɩ balɔ na ba tɔgɩ cɩga tɩn bá na jəŋə je Wɛ paari dɩm wɔnɩ na? Yɩ zaɲɩ-na á ganɩ á tɩtɩ. Balɔ na boori tɩn, naa jwə-kaana naa ka-lagina, naa baara balɔ na tigi dɩ ba donnə ba maa jiri kaana tɩn, ¹⁰ naa ŋwɩna naa wo-swən-nyɩna, naa sa-nyɔra naa nɔn-twɩna naa vɩnɩrna bá na jəŋə je Wɛ paari dɩm wɔnɩ. ¹¹ Abam badaara dɛɛn yɩ kɔntɔ don mu. Wɛ nan yagɩ á lwarɩm Dɩ ma ce abam. Dɩ ma pa á ji Dɩ nɔɔna yɩ á jɩgɩ cɩga Dɩ tee nɩ. Wɛ dɛ dí Yuutu Zezi dɩ Dɩ Jorokum dam ŋwaanɩ mu Dɩ kɩ kɔntɔ Dɩ pa abam.

Dí maɲɩ sɩ dí kwe dí yɩra yam dí maa tɔŋɩ dí pa Wɛ mu

¹² Abam badaara te á wɩ, á jɩgɩ ni sɩ á kɩ kɔlɔ maama á na lagɩ tɩn. Amɔ nan lagɩ a ta abam nɩ, kɔ dai wonɔ maama mu jɩgɩ zənə kɔ pa abam. Amɔ dɩ jɩgɩ ni sɩ a kɩ kɔlɔ maama a na lagɩ tɩn, a nan bá sɛ sɩ a pa a ji kɔlɔkɔlɔ gambiaa. ¹³ Abam yəri á tɛ á wɩ, Wɛ kɩ wɔdiu kana ŋwaanɩ mu, yɩ

DI ki kana di wɔdiu ŋwaani. Maŋa nan wó ba, yi We cɔgi wɔdiu di kana maama. We nan wɔ ki dɔbam yira yam si dí ta maa ki boorim. We mɔɔni dí yira yam si dí Yuutu Zezi mu taa te-ya, si dí ta maa tɔŋi dí pa-o. ¹⁴ We mu bi dí Yuutu Zezi DI pa-o o yagi tɔɔni. Maŋa nan wó ba, yi DI ma DI dam diɔm DI bi dɔbam di DI pa dí yagi tɔɔni.

¹⁵ Abam yɛri ni á yira yam yi Zezi Kriŋi yira yam daa diɔba mu na? Abam yira yam di Zezi yira yam na yi biɔwi tin, á yi zaŋi á kwe-ya á ma pɛni di ka-tɔla, si yaá ji yira diɔba diɔaani ka-tɔla kam yira yam. Á bri á yi zaŋi á ki kuntu.

¹⁶ Benwaani, wɔɔɔ na pɛni di ka-tɔla tin, o di ka-tɔla kam maama laan jigi yira diɔba mu. Á yɛri kuntu na? We tɔɔɔ kum tagi ku wi: «Baaru di kaani wó wɛli daani si ba ji nɔɔɔ diɔba mu.»

¹⁷ Wɔɔɔ nan na ŋwi di dí Yuutu Zezi tin, o joro di Zezi Joro maama yi wɔŋo diɔba mu.

¹⁸ Á nan yagi boorim kɛm dwi maama. Kɛm-balwaarɔ tɔɔ maama nɔɔɔ na wó ki tin, o bá ki o yagi o yira wɔni. Nɔɔɔ nan na boori, kuntu yi kɛm-balɔɔ kɔɔ o na ki o yagi o yira wɔni tin mu. ¹⁹ Abam yɛri ni á yira yam nyi di We titi digɛ mu DI Jorokum na zɔɔri ka wɔni na? We ki DI Joro kum á bicara ni mu. Kuntu ŋwaani ku daa dai abam titi mu te á yira yam. ²⁰ Á yi We nɔɔna mu. DI yɛgi abam di yɛlo kɔɔ na cana tin mu. Kuntu ŋwaani, kwe-na á yira yam á maa tɔŋi si ku pa We na zulɔ.

Pooli na bɔri Korenti tiinã kadiri woŋo te tin

¹ A lagɪ a lɛri á na pɔpɔni á bwe amɔ taana yalɔ tin mu a pa abam.

Kɔ ya lana di baaru na wɔ di kaani. ² Kɔ nan ba lana si baara di kaana taa lagɪ daani yɔɔ yɔɔ. Kuntu nɔwaani, kɔ manɪ si baaru maama taa jigi o titi kaani, si kaani maama di taa jigi o titi baru. ³ Baaru yi zaɪi o vin si o taa wura di o kaani. Kaani di nan yi zaɪi o vin si o taa wura di o baru. ⁴ Beɲwaani kaani ba te o titi yira, kɔ yi o baru mu te-ya. Baru di nan ba te o titi yira, kɔ yi o kaani di mu te-ya. ⁵ Yi zaɪi-na á vin si á taá wura daani, kɔ na dai ni á maama mu se si á li pwɛlɛ á yagi da-pwɛgɛ maɲa finfin, si á wani á nywani á yigɛ á loori We, si kɔ taa ve maɲa kalɔ á na lagɪ tin. Kuntu kwaga ni, si á joori á taá wura daani. Kɔ na dai kuntu, sutaani wó sugɪ abam di pa á tusi di á na warɪ á titi á ja tin nɔwaani.

⁶ Amɔ na pɔpɔni kuntu tin, a tagɪ si kɔ wɛli abam mu, si kɔ dai ni a lagɪ a fin abam. ⁷ Amɔ ya wó ta lagɪ si nɔɔnɔ maama taa yi ni amɔ na yi badɛm te tin. We-peera nan yi tɛri tɛri mu yi Di pa nɔɔnɔ maama o nyim.

⁸ Kɔ daari abam balɔ na yi badɛnɛ di kadɛnɛ tin, a lagɪ a ta di abam ni kɔ lana si á taá yi á yiranɪ kuntu, ni amɔ na yi te tin. ⁹ Á nan na warɪ á titi á ja, kɔ manɪ si á di kaana naa á zɔ banna mu. Kuntu garɪ á na paɪ ka-laga fra tiini ya jigi abam. ¹⁰⁻¹¹ Kɔ daari kɔ na yi banna di ba kaana, kɔ yi fifiɔn mu si kaani yi yagi o baru, naa baru di yi vin o kaani. Kuntu dai amɔ titi ni, kɔ yi

dí Yuutu Zezi mu pe culu kontu. Kaani nan na manji o yagi o baru, o manji si o taa wura o yirani mu, naa o joori o vu o baru wum te mu si ba fogu daani, o daa wu manji si o zu baru wodon.

¹² Ku daari, baaru wulu na togi Zezi tin na jigi kaani, yi kaani wum na ba togi Zezi yi o se si ba taa zuri daani, kontu tu yi zari o vin o kaani wum. Ku yi amu mu pe ni dim kontu si ku dai di Yuutu Zezi. ¹³ Kaani wulu di nan na togi Zezi yi o baru na ba togi Zezi, yi o baru wum na se si ba taa zuri daani, si o yi zari o yagi o baru wum.

¹⁴ Baru wulu na wu ki o wu-didua di Zezi tin batwari di We, o kaani wum na ki o wu-didua di Zezi tin nwaani. Kaani wulu di na wu ki o wu-didua di Zezi tin batwari di We, o baru wum na ki o wu-didua di Zezi tin nwaani. Ku ya na dai kontu, ba biə wu ta yi ni balu na yari We tin biə, yi ba laan yagi ba batwari di We. ¹⁵ Wulu nan na ba togi Zezi tin na buri si o viiri, ku na yi kaani wum naa baru wum di, si a yag-o si o viiri. Wulu na daari yi o togi Zezi tin laan wu ta te o titi. We na buri dibam si di taá togi-DI tin, ku yi si di taá zuri daani di ywəəni mu. ¹⁶ Kaani, nmu na togi Zezi tin, ni ki ta mu n lwaru ni ni wanti n pa n baru wum se Zezi naa n ba wanti n pa o se? Baru, nmu di wu ki ta mu n lwaru ni ni wanti n pa n kaani wum se Zezi naa n ba wanti n pa o se?

¹⁷ Abam deen na yi te yi We buri abam si a taá togi-DI tin, a ta taá yi kontu, si ku manji di di Yuutu wum na pe abam nwa kalu tin. Mu kulub a na buri Zezi kogo kum jəgə maama ni tin. ¹⁸ We na buri abam tin, abam wulu deen na manji o go

nɪ Zwifə bam cullu tɪn na brɪ te tɪn, kɔntɔ tu daa yɪ ta səgi o tɪtɪ o na goni tɪn ɲwaanɪ. Kɔ daari, wɔlɔ dɛɛn nan na maɲɪ o wɔ goni tɪn, o daa yɪ ta kwaanɪ sɪ o go. ¹⁹ N na gonə naa n zɪ wɔ goni dɪ, kɔ daɪ kɔlɔkɔlɔ. Wɔɲo kɔlɔ na jɪgɪ kuri tɪn mɔ yɪ sɪ nɔɔnɔ maama kwaanɪ o sɛ Wɛ niə yam lanyɪranɪ.

²⁰ Nɔɔnɔ maama dɛɛn na yɪ te yɪ Wɛ bəɲ-o tɪn, kɔ maɲɪ sɪ o ta taa yɪ kɔntɔ mɔ. ²¹ N dɛɛn na yɪ gambaa mɔ yɪ Wɛ bəɲi-m sɪ n ta n tɔgɪ-Dɪ, yɪ ta n kɪ liə kɔ ɲwaanɪ. N nan na nɛ cwəɲə sɪ n ta n te n tɪtɪ, sɪ n sɛ sɪ kɔ jɪ kɔntɔ. ²² Wɔlɔ maama dɛɛn na yɪ nɔɔnɔ gambaa yɪ Wɛ bəɲ-o sɪ o taa tɔgɪ dɪ Yuutu Zezi tɪn, kɔntɔ tu daa daɪ sɔtaanɪgambaa, dɪ Yuutu wɔm na vrɪ-o tɪn ɲwaanɪ. Wɔlɔ dɪ dɛɛn na te o tɪtɪ yɪ Wɛ bəɲ-o sɪ o taa tɔgɪ-Dɪ tɪn, kɔntɔ tu laan sɛ Zezi Krisi ni, nɪ o yɪ o gambaa mɔ te. ²³ A yɪ Wɛ nɔɔna mɔ. Dɪ yəgi abam dɪ yəlo kɔlɔ na cana tɪn mɔ. Kɔntɔ ɲwaanɪ, yɪ zaɲɪ á sɛ sɪ á jɪ nɔɔn-nɔɔnɔ gambaa.

²⁴ Kɔntɔ ɲwaanɪ, a ko-biə-ba, abam maama dɛɛn na yɪ te yɪ Wɛ bəɲi abam sɪ á taá tɔgɪ-Dɪ tɪn, á ta taá yɪ kɔntɔ Dɪ yigə nɪ.

²⁵ Kɔ daari, a laan lagɪ a ɲɔɔnɪ balɔ na wɔ zɔ banna dɪ balɔ na wɔ dɪ kaana tɪn wɔɲo mɔ. Kɔ daɪ dɪ Yuutu Zezi mɔ pɛ-nɪ ni dɪntɔ, kɔ yɪ amɔ tɪtɪ na bɔɲɪ te tɪn mɔ, yɪ á wɔ taá jɪgɪ amɔ cɪga, dɪ Yuutu wɔm na wɔra dɪ amɔ tɪn ɲwaanɪ. ²⁶ Amɔ bɔɲɪ nɪ, yaara yalɔ na wɔ dɪbam baɲa nɪ lele kɔntɔ tɪn, kɔv ta lamma sɪ nɔɔnɔ yɪ zaɲɪ o dɪ kaanɪ. ²⁷ Kɔntɔ tɪn, wɔlɔ na maɲɪ o jɪgɪ kaanɪ, o daa yɪ zaɲɪ o yag-o. Wɔlɔ nan na ba jɪgɪ kaanɪ,

o daa yi zanɪ o taa kwaanɪ sɪ o di kaanɪ. ²⁸ Kɔ daɪ nɪ, n na di kaanɪ, n ga n kɪ wo-lɔŋɔ. Kɔ nan daɪ nɪ, bukɔ na zɔ barɔ, o kɪ wo-lɔŋɔ. Banna dɪ ba kaana nan bá lu lɔɖ baŋa yaara yam wɔnɪ. Kɔntɔ mu a ba lagɪ sɪ abam dɪ tɔɔ á na yaara yam kɔntɔ donɪ.

²⁹ A ko-biə-ba, woŋo kulɔ na pe a ta kɔntɔ tɪn mu yi sɪ maŋa kam daa mu ba tiini ka daga, sɪ dí maa tɔŋɪ Wɛ titɔŋa yam. Kɔ na zɪɔ lele kɔntɔ sɪ kɔ ta maa ve tɪn, kɔ maŋɪ sɪ balɔ na jɪɔ kaana tɪn taa tɔŋɪ Wɛ titɔŋa yam nɪ ba wɔ di kaana mu te. ³⁰ Kɔ maŋɪ sɪ balɔ wɔrɔ na cɔɔ tɪn taa tɔŋɪ Wɛ titɔŋa yam nɪ ba wɔrɔ wɔ cɔɔ mu te, sɪ balɔ wɔrɔ na poli tɪn taa tɔŋɪ Wɛ titɔŋa yam nɪ ba wɔrɔ wɔ poli mu te, sɪ balɔ na yɔɔgi wəənu tɪn taa tɔŋɪ Wɛ titɔŋa yam nɪ ba ba te wəənu tɪm kɔntɔ mu te. ³¹ Kɔ daari sɪ balɔ na tɔŋɪ lɔɖ baŋa titɔŋa tɪn taa tɔŋɪ Wɛ titɔŋa yam nɪ ba ba jɪɔ lɔɖ baŋa titɔŋa mu te. Bɛŋwaanɪ lɔɖ kum lagɪ kɔ ti mu dɪ kɔ wəənu tɪm maama.

³² Amu ba lagɪ sɪ kulɔkulɔ liə taa jɪɔ abam. Wɔlɔ na ba jɪɔ kaanɪ tɪn yəni o kwe o wɔbɔŋa maama o pa dí Yuutu Zezi titɔŋa yam yiranɪ má ŋwaanɪ mu, yi o kwaanɪ sɪ o taa tɔŋɪ o poli o wɔ. ³³ Wɔlɔ nan na jɪɔ kaanɪ tɪn yəni o kwe o wɔbɔŋa o kɪ lɔɖ baŋa wəənu wɔnɪ mu, yi o kwaanɪ sɪ o taa tɔŋɪ o poli o kaanɪ wɔ. ³⁴ Kɔ ma bri nɪ o wɔbɔŋa yam cɛ kuni bile mu. Kɔ yi biɔwɪ mu dɪ bukɔ naa kaanɪ wɔlɔ na ba jɪɔ barɔ tɪn dɪ. Wɔntɔ kwe o wɔbɔŋa maama mu o pa dí Yuutu Zezi titɔŋa yam ŋwaanɪ, o na lagɪ sɪ o yira dɪ o joro maama taa yi Wɛ nyɪm tɪn

ɲwaani. Ku daari kaani wɔɔ na jigi baru tin kwe o wɔɔɲa o ki lugu baɲa wəənu wɔni mu, yi o kwaani si o taa tɔɲi o poli o baru wɔ.

³⁵ Amu nan te bitari sintu si ku wəli abam mu. Ku dai ni a lagi si a fin abam. A nan lagi si a pa á taá tɔgi cwə-laa mu lanyirani, si á nywani á yigə á taá tɔɲi á pa dí Yuutu Zezi, si á yi taá jigi wɔɔɲa yale yale.

³⁶ Ku daari nɔɔnu wɔɔ na buɲi ni o wɔ ki o katɔɔ lanyirani o na wɔ di-o tin ɲwaani, yi o fra na tiini ya zu o katɔɔ kum ku pa o daa waru o titi o ja, ku maɲi si o di-o mu ni o na buɲi te tin. O na ki kuntu, o wɔ ki wo-lɔɲo. ³⁷ Nɔɔnu wɔɔ nan na li wɔɔɲa si o yi di o katɔɔ kum yi o wai o titi o jaana, si o daa yi di kaani tin, o ki lanyirani mu. ³⁸ Kuntu tin, wɔɔ na di kaani tin ki lanyirani. Wɔɔ nan na wɔ di kaani tin mu tiini o ki lanyirani o dwəni. ³⁹ Kaani na jigi baru, yi o baru wum ta na ɲwi, o ba jigi cwəɲə si o yag-o. O baru wum nan na tɔga, o laan jigi cwəɲə si o zu o na lagi wɔɔ tin. O nan maɲi si o zu wɔɔ di na se dí Yuutu Zezi tin mu. ⁴⁰ Amu nan buɲi ni o na je o yirani, oó ta jigi wɔɔpolo zanzan ku dwe o daa na zu baru. We Jorokum di wɔ amu tee ni, yi a buɲi ni kuntu mu pɛ-ni wɔɔɲa yam kuntu.

8

Pooli na ɲɔɔni jwəɲə nwana wɔɲo te tin

¹ A laan lagi a ɲɔɔni jwəɲə nwana taani mu di abam.

Ku yi cɔga, dí maama jigi yəno, ni abam na te te tin. Nan taá ye-na ni, nɔɔnu na jigi yəno, ku

pa-o kamunni mu. Nɔɔnu nan na jigi sono, ku jigi zənə ku pai o ve yigə mu. ² Nɔɔnu wulu na buɲi ni o jigi yəno, ku bri ni o ta yəri kulɔ na maɲi si o taa ye tin mu. ³ Wulu nan na soe We tin, We ye kuntu tu.

⁴ Ku na yi jwənə nwana yam dim taani, dí ye ni jwənə ba ɲwi, Baɲa-We didua yirani mu wura. ⁵ Balu na ba tɔgi We tin jigi wənu tidonnə mu ba maa bə ba wa. Wənu dwi zanzan mu nɔɔna bə-ti ni ba wa di ba yuu tiinə, ku na yi tɪga baɲa wənu di weyuu wənu. ⁶ Ku nan na yi dibam, dí ye ni We didua yirani mu wura. Dintu mu yi dibam Ko wulu na ki wono maama, yi dintu ɲwaanɪ mu dí ɲwi. Dí ta ye ni, dibam Yuutu yi didua mu, wuntu mu yi Zezi Kriɪi wulu We na tagi o ɲwaanɪ DI ki wono maama tin, yi wuntu mu pai dibam ɲwia.

⁷ Ku nan dai nɔɔnu maama mu ye ni jwənə ba jigi dam. Nɔɔna badaara deen ɲwi di jwənə kaanɪ mu, yi ba laan ba ba se We. Kuntu ɲwaanɪ ba kwari fubni yi ba buɲi ni, ba na di jwəni wɔdiu, kú ta nyi nɪnɛni ba joori ba se jwənə kaanɪ mu. Ba wubuɲa ta na wu biɪi We cwəɲə wuni tin, ba buɲi ni ba ki ba cɔgi mu. ⁸ Wɔdiu dim nan bá wani ku pa dí twe We. Dí na culi wɔdiuru naa dí zɪ ba culə di, ku ba zəni dibam di kulɔkulɔ naa dí ga kulɔkulɔ We yigə ni ku ɲwaanɪ. ⁹ Ku daari abam balu na ye ni á jigi ni si á di kulɔ maama á na lagɪ tin, á nan cuna á titi si á yi pa balu wubuɲa na wu biɪi We cwəɲə kam wuni tin tusi. ¹⁰ Nmu wulu na pai n jigi yəno tin na ve n zu jwəni digə n tɔgi n di di

wɔdiu kum, yi n ko-bu wulɔ wɔbɔɔna na wɔ biɔi We cwɛɔɔ wɔni tɔn na nɛ-m, kuntu wɔ wani ku gan-o si o di vu o toɔi o di. ¹¹ Kuntu, o na de o di jwani wɔdiu kum, ku bri ni nmu mu me n yeno kum n ma n cɔi n ko-bu wulɔ wɔbɔɔna ta na wɔ biɔi We cwɛɔɔ wɔni yi Zezi Kriɔi ya ti o di ɔwaaɔni tɔn. ¹² Nmu na ki kɛm-balɔɔ kum kuntu doɔi n yaɔi n ko-bu yuu ni, yi n cɔi o wɔbɔɔna o ta na wɔ biɔi We cwɛɔɔ kam wɔni tɔn, ku bri ni n ki di Zezi Kriɔi mu te. ¹³ Kuntu, wɔdiu dim na laɔi ku pa a ko-bu tɔsi We cwɛɔɔ ni, a daa ba fɔi a di wɔdiu kum kuntu, a na ba laɔi si a pa a ko-bu tɔsi We cwɛɔɔ kam wɔni tɔn ɔwaaɔni.

9

We tintɔɔɔni na jigi ni si o ki te tɔn

¹ Amu ba jigi cwɛɔɔ si a ki a na laɔi kulɔ tɔn na? Amu dai Zezi Kriɔi tintɔɔɔni na? Abam bɔɔi ni a wɔ nɛ di Yuutu Zezi Kriɔi mu na? Abam mu yi titɔɔna yalɔ a na tɔɔi a pa di Yuutu Zezi tɔn, a na de amu jɔɔa á na vɔm tɔn ɔwaaɔni. ² Nɔɔna badaara na maɔi ba ba bɔɔi ni amu yi Zezi Kriɔi tintɔɔɔni cɔga cɔga, abam ba wani á vɔn ni amu dai Zezi Kriɔi tintɔɔɔni. Abam na ɔwi didaani di Yuutu Zezi te tɔn mu bri ni amu siɔni a yi o tintɔɔɔni mu.

³ Nɔɔna na lwe amu, a na wɔ lɛri-ba te tɔn mu tintɔ: ⁴ Abam bɔɔi ni, dibam balɔ na yi We tintɔɔna tɔn ya ba jigi cwɛɔɔ si di jɔɔi di ni-wɔdiu di titɔɔna yam ɔwaaɔni mu na? ⁵ Dibam ya ba jigi cwɛɔɔ si di di kaana balɔ na se Zezi tɔn, si di taá toɔi daani di beerɔ, nɔnɛni di Yuutu Zezi

tuntuhna babam bam di o nyaana di Puyeri na yeni ba ki te tin na? ⁶ Amu di Banabasi yirani nan mu manɔ si di taá tɔɔɔ di lagi di titi ni-wɔdiu na? ⁷ Nɔɔɔ na yi pamaɔɔ, o bá wani o joori o ηwi o titi. Nɔɔɔ jigi kara yi o ba di ka wəənu na? Nɔɔɔ jigi naani o toga yi o ba di di nayla na?

⁸ Ku dai lɔɔɔ baɔa mumaɔa yantu yirani mu bri dibam ciga kam kuntu. We tɔɔɔ kum di manɔ ku bri kuntu donɔ mu. ⁹ Ku pɔpɔni We cullu tɔɔɔ Di na pe Moyisitun tɔɔɔ kum wɔni ku wi: «Nmu na jigi nabia n ma n nwanɔ wo-vaalu, yi ki tampɔɔ ka ni ni.» We na tagi kuntu tin, ku yi nabia kam yirani ηwaanɔ mu na? ¹⁰ Aye, ku yi dibam ηwaanɔ mu. Nɔɔɔ wɔlu na vagi di wɔlu na wɔra o ki faa tin maama tɔɔɔ ni baá na ba tɔri mu. ¹¹ Dibam na tɔɔɔ We kwɔrɔ kam di abam tin, ku nyi di di dugi We ciga kam mu á bicara ni. Ku nan wɔ manɔ si di joni di ni-wɔdiu abam tee ni na? ¹² Abam na paɔ nɔɔna badonnɔ ba ni-wɔdiu tin, ku ya wɔ manɔ si dibam joni di dwani bantɔ na? Nan di ku di, dibam wɔ bwe si di joni di ni-wɔdiu abam tee ni, ni di ya na jigi cwɔɔɔ si di ki te tin. Di nan vɔɔɔ di wɔ mu wɔɔɔ maama baɔa ni, si ku yi wani ku ci Zezi Kriɔ kwɔr-ywɔɔɔ kam.

¹³ Á titi manɔ á ye ni balɔ na tɔɔɔ We titɔɔa Di di-kamunu kum wɔni tin yeni ba joni ba ni-wɔdiu dáani mu. Balɔ di na joni vara ba ma kaani We tin di joni ba tɔri ku wɔni mu. ¹⁴ Ku nan yi biɔwi mu di balɔ di na tɔɔɔ We kwɔr-ywɔɔɔ kam tin. Di Yuutu Zezi pe ni ni ba di manɔ si ba joni ba ni-wɔdiu titɔɔɔ di kuntu ηwaanɔ

mu.

¹⁵ Nan di ku di, amu wu bwe si a joni kulukulu abam tee ni. Ku nan dai ni a pupuni tintu si a ma joni wono mu abam tee ni. Aa ti mu, si a ba fogi a za a na yi te tin. A ba se a pa noon-noonu cwage si o cogi wono kulu na yi amu wupolo nyim tin.

¹⁶ A ba wani a magi a nyooni a na tooli We kwerywage kam tin nwaani. Kuntu yi fifiun mu si a ki. Amu ya na yagi We kwerywage kam toolim, kubu ta yi leeru mu di amu. ¹⁷ Amu titi mu nan ya na li wubuna si a taa tooli We kwerywage kam, a ya wu ta tunti si a joni nyuru mu ku nwaani. Ku nan dai a titi wubuna mu a kia, ku yi We mu kwe-ka DI ki amu juna ni. ¹⁸ Kuntu, bee nyuru mu amu wu joni? Amu nyoori mu yi a na tooli We kwerywage kam zaani, yi a ba bwe si a joni kulukulu ku nwaani, ni a ya na jigi cwage si a ki te tin.

¹⁹ A te a titi mu, a dai noon-noonu gambaa. Amu titi nan mu pe a ji gambaa noonu maama tee ni, si a wani a joni noonu zanzan a ki We juna ni. ²⁰ Amu na wu Zwifabam tee ni, a yani a togi a ki ni Zwifabam na ki te tin mu, si a ma wani a joni-ba a ki We juna ni. We cullu tlu DI na pe Zwifabam tin ya ba togi ti te amu. Amu nan na zoori di Zwifabam tin, a de a se-ti mu, si a wani a joni ti na te balu tin a ki We juna ni. ²¹ Ku daari, a na yani a wu dwi-geetiine balu na ba togi We cullu tum tin tee ni, a di togi a ki ni bantu na ki te tin mu, si a ma wani a joni-ba a ki We juna ni. Ku nan dai ni a yige tere didaani We ni yam, ku yi Zezi Kisi ni yam mu te amu. ²² Ku daari, ku na yi balu wubuna na wu bigi di We

cwəŋə kam tɔgum tɪn, a yəni a ji nɪ bantv dɪ mʊ te, sɪ a ma want a jɔŋi-ba a kɪ Wɛ jɪŋa nɪ. Amv na wʊ nɔɔna balv maama tee nɪ, a yəni a ji nɪ bantv mʊ te, yɪ a kwaanɪ a kɪ a na wʊ kɪ te sɪ a ma jɔŋi ba badaara a kɪ Wɛ jɪŋa nɪ.

²³ Amv nan kɪ wəənu tɪntv maama sɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam mʊ want ka vu yigə, sɪ a dɪ tɔgɪ a na a pɛɛrɪ Dɪ wo-laarv tɪm wʊnɪ. ²⁴ Abam ye nɪ, nɔɔna na wʊra ba durə, nɔɔnv maama mʊ kwaanɪ sɪ o di yigə, yɪ ba dɪdva yɪranɪ mʊ wʊ dɪ o jɔŋi pɛɛrɪ dɪm. Nan kwaanɪ-na kʊntv doŋ, sɪ á want á di yigə sɪ á jɔŋi pɛɛrɪ dɪm. ²⁵ Nɔɔnv wʊlv maama na lagɪ sɪ o duri tɪn yəni o tiini o kwaanɪ mʊ o kɪ o tɪtɪ o kɪ daanɪ. Bantv nan yəni ba kwaanɪ kʊntv sɪ ba jɔŋi pɛɛrɪ mʊ, yɪ ba pɛɛrɪ dɪm kʊntv bá daanɪ dɪ cɔgɪ. Kʊ daarɪ dɪbam pɛɛrɪ dɪlv dɪ na lagɪ dɪ jɔŋi Wɛ tee nɪ tɪn bá fɔgɪ dɪ cɔgɪ maŋa dɪ maŋa. ²⁶ Kʊntv, amv ba duri nɪ wʊlv na yəri durim yɪ o duri yɔɔ yɔɔ te tɪn. A nan ba magɪ jara nɪ wʊlv na yəri jara magim yɪ o magɪ yɔɔ yɔɔ te tɪn. ²⁷ Amv nan kwaanɪ a tiini a fɪn a tɪtɪ mʊ, sɪ a pa a yɪra yam lwarɪ nɪ amv mʊ te-ya. A kɪ kʊntv sɪ kʊ yɪ pa, a na tɔɔlv Wɛ kwər-ywəŋə kam a brɪ nɔɔna badonnə tɪn, sɪ amv tɪtɪ laan ba a ga pɛɛrɪ mʊ Dɪ tee nɪ.

10

Wɛ nɔɔna wʊ maŋɪ sɪ ba taa zuli jwəna

¹ A ko-biə-ba, amv lagɪ sɪ á guli kʊlv dɛɛn na kɪ dɪ kwə nakwa balv na dɛ Moyisikwaga ba nunjɪ Ezipinɪ tɪn wɔŋo mʊ. Wɛ dɛɛn pɛ kunkoŋo mʊ kwəli ba maama, yɪ Dɪ daarɪ Dɪ pɔɔrɪ nɪnʊ

kum na bam kuni bule DI daari cwəŋə, yi ba maama tɔgi da ba ke. ² Kuntu na ki tin, ku nyi di bantu maama deen miisi na woni mu, si ba taa yi Moyisi karabiə, kunkonjo kum na kwəli-ba yi ba da ninu kum wɔ ba ke tin ŋwaani. ³ We deen ma pa ba maama di wɔdiu didva, ⁴ yi ba daari ba nyɔ na bidwi. Na balu ba maama deen na nyɔgi tin nunji piu kɔdon yira mu, yi piu kum kuntu mu yi wo-kinkagili dilu We na kia, si ku bri ni Zezi Krisi titi mu tɔgi o wɔ ba tee ni. ⁵ Nan di kuntu di, We wɔ deen wɔ poli di nɔɔna zanzan ba woni. DI deen ma pa ba zanzan ti ba manji kagva kam woni.

⁶ Wəənu tintu maama nan ki si ti bri dibam mu, si di daa yi ta pa di fra zɔuri wo-balwaarɔ nɔɔɛni bantu na ki te tin. ⁷ A yi zanji á zuli jwəŋə, ni bantu badaara deen na ki te tin. Ku pɔpɔni We tɔɔ kum woni ku wi: «Yisrayeli tiinə bam deen jəni ba di wɔdiu ba daari ba nyɔ, yi ba laan zanji ba sa ba kwɛɛra.» ⁸ A yi zanji á pa di taá boorə, ni bantu badaara deen na ki te yi ba nɔɔna murr-fiinle-tito (23.000) ti de didva woni tin. ⁹ A yi pa-na di manji di Yuutu Banja-We dam di nii, ni bantu badaara deen na ki te yi bɔsankwi du-ba si gu tin. ¹⁰ A yi taá pɔɔni di We, ni bantu badaara deen na ki te yi tɔɔni maleka kam gu-ba tin.

¹¹ Wəənu tintu maama deen nan ki di kwə nakwa bam, si ti taa yi maana mu ti pa dibam. Ti nan pɔpɔni We tɔɔ kum woni, si ku wani ku kaani dibam balu ta na ŋwi yi lugu banja tiim da yam batwari tin mu. ¹² Kuntu ŋwaani, wulu na buɔni ni o zigɔ lanyirani tin nan fɔgi o yiri o titi

si o yi tu. ¹³ Woŋo kulɔ maama na maŋi abam si á tusi tin wai ku yi nɔɔnɔ maama. We nan yi ciga tu mu, DI bá se si woŋo kulɔ na maŋi abam tin dwani abam dam. DI nan wó pa abam dam, si á wani á na cwəŋə á nuŋi ku wɔni maŋa kam kuntu ni.

¹⁴ Kuntu ŋwaani, a badon-sonnu-ba, li-na á titi jwənə kaanum wɔni. ¹⁵ Amu nan lagi a ŋɔɔni di abam ni swan tiinə mu te, si á buŋi á nii a taani dim yi ciga mu naa vwan mu. ¹⁶ Dí na yəni dí wɔra dí di Zezi Kriŋi tɔni gulim wɔdiu kum, dí yəni dí kwe zɔŋa mu di ka wɔ wo-nyɔɔru yi dí ki We le ti ŋwaani, yi dí daari dí nyɔ. Dí na ki kuntu tin, ku bri ni dibam maama togi dí se ni Zezi Kriŋi jana kam nuŋi dibam ŋwaani mu. Dí daa ta na yəni dí kwe dipe dim dí fɔ fɔ dí di tin, ku bri ni dibam maama togi dí se ni o yira yam cɔgi dibam ŋwaani mu. Ku dai kuntu na? ¹⁷ Dibam maama na fɔgi dipe didɔa kam dí di tin, ku bri ni dibam maama yi nɔɔnɔ didɔa mu, dí ya zi maŋi dí daga te maama di.

¹⁸ Nan buŋi-na Yisrayeli tiinə bam na yəni ba ma wənu tɔɔ ba kaani We yi ba daari ba di tin woŋo. Balu maama na de ba di tin di togi ba se kaanum dim mu.

¹⁹ Amu na tagi kulɔ tin bri been? Ku bri ni wɔdiu kulɔ ba na me ba kaani jwənə tin jigi kuri mu na? Naa ku bri ni jwənə yam titi mu jigi kuri? ²⁰ Awo, ku dai kuntu. Amu lagi a bri abam ni, jwə-kaana na kaani di wənu tɔɔ tin, ba pa ciciri mu si ku dai We. Amu nan ba lagi si abam na wəl-dɔnɔ di ciciri. ²¹ Ku nan wɔ maŋi si á nyɔ

dí Yuutu Zezi Krisi wo-nyooɔɔɔ tum, sɪ á kwəri á vu á nyo dɪ ciciri. Abam nan bá wanɪ á jəni á di dí Yuutu wɔm tɔɔni gulim wɔdiu kum, sɪ á kwəri á vu á da á di wɔdiu kulɔ na wó pa á taá ŋwɪ dɪ ciciri tɪn. ²² Á yɪ pa-na dí kɪ kulɔ na wó zaŋɪ dí Yuutu wɔm wɔ tɪn. Abam bɔŋɪ á paɪ dɪbam jɪgɪ dam dí dwe wɔntɔ mɔ na?

Dí maŋɪ sɪ dí pa Wɛ na zulə mɔ dí tɪtɔŋa maama wɔni

²³ Abam badaara na tɛ á wɪ, á jɪgɪ ni sɪ á kɪ kulɔ maama á na lagɪ tɪn, kɪ yɪ cɪga. Kɔ nan dai ni wɔŋo maama mɔ jɪgɪ kuri kɔ pa dɪbam. Kɔ ta dai ni wɔŋo maama mɔ jɪgɪ zənə. ²⁴ Nɔɔn-nɔɔnɔ yɪ zaŋɪ o taa lagɪ o tɪtɪ zənə má. O nan maŋɪ sɪ o taa kɪ lanyɪranɪ o zəni o donnə dɪ mɔ.

²⁵ Á jɪgɪ ni sɪ á yəgi nwana yalɔ maama ba na jɪgɪ ba yəgi yaga ni tɪn á di. Nan yɪ bwe-na á nii ya yɪ jwənə nwana mɔ na, sɪ kú pa liə ja abam kɔ ŋwaanɪ. ²⁶ Kɔ pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni kɔ wɪ: «Lɔgɔ baŋa dɪ kɔ wəənu maama yɪ Baŋa-Wɛ nyɪm mɔ.» ²⁷ Nɔɔnɔ wulɔ na ba tɔgɪ Zezi tɪn na bəŋɪ abam sɪ á vu o sɔŋo á di wɔdiu dɪd-o, yɪ á na sɛ á vu, o na kwe wɔdiu kulɔ maama o pa abam tɪn, sɪ á di. Á yɪ zaŋɪ-na á bwe kɔ kuri, sɪ kú ta jɪgɪ liə dɪ abam. ²⁸ Nɔɔnɔ nan na tagɪ dɪ abam o wɪ, wɔdiu kɔntɔ yɪ ba mɛ ba kaanɪ jwəni mɔ, sɪ á daa yɪ zaŋɪ á di, bɛŋwaanɪ liə wó zɔ nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ bɪcarɪ. ²⁹ Kɔ dai ni á yagɪ kɔ dim liə na wó zɔ abam tɪtɪ bɪcarɪ tɪn ŋwaanɪ, kɔ yɪ liə na wó ja wulɔ na tagɪ o brɪ abam tɪn ŋwaanɪ mɔ.

Dedon abam wai á bwe amu á nii, berwaanu mu dí manı sı dí yagı dí na jıgı ni sı dí ki kulı tın, ku yi liə na wú zı nɔɔna badonnə tın ɲwaanu mu? ³⁰ Abam daa ta wai á bwe amu ni, dí na ki We le wɔdiu kum ɲwaanu yi dí daari dí di tın, nɔɔnu daa wú lwe dibam bæe ɲwaanu mu?

³¹ Ku nan na yi te tın, woɲo kulı maama abam na wú ki tın, ku na yi á na wú di naa á nyɔ naa kəm dilı maama á na wú ki tın, ku manı sı á taá ki kulı maama na wú pa We na zulə ku ɲwaanu tın mu. ³² A yi taá ki-na kulı na wú cɔgı nɔɔna wɔbɔɲa tın, ku ya zı yi Zwifə bam naa dwi-ge tiinə naa We non-kɔgɔ kum di. ³³ Taá ki-na ni amu na ki te tın. Woɲo kulı maama amu na ki tın, a kwaanı sı ku taa poli nɔɔna maama wɔ mu. Amu ba lagı a titı yıranı zənə. A lagı sı a zəni nɔɔna maama mu, sı ku wanı ku pa We vrı-ba Dı yagı.

11

¹ Taá lwəni-na amu, ni amu na lwəni Zezi Krişi te tın.

Zezi mu yi baara di kaana maama yuutu

² Abam ki cıga lanyıranı dıdaanı á na yəni á guli amu gulə, yi á kwəri á se zaasım dilı maama a na brı abam tın. ³ Amu nan lagı sı abam lwarı ni, Zezi Krişi mu yi nɔɔnu maama yuutu. Kaanı di yuutu maa yi o barı. Baɲa-We nan mu yi Zezi Krişi di yuutu. ⁴ Kuntı tın, á na jeeri daanı sı á wari We, yi baaru na zanı sı o loori We naa o ɲɔɔni We yiyıu-ɲwe, yi o na me woɲo o kwəli o yuu, kuntı tu yáalı o yuutu wɔm mu. ⁵ Kaanı

di nan na zaɲi si o loori Wε naa o ηɔɔni Wε yiyiu-ηwε, yi o na wɔ mε woŋo o kwæli o yuu, o di yáali o yuutu wɔm mu. O na ki kuntu, o di wɔlɔ na ceeri o yuu tin maama yi bidwi mu. ⁶ Kaani na wɔ sε si o kwæli o yuu, ku ya maɲi si o cɔ-ku mu naa o ceeri-ku. Ku nan na jigi cavura si kaani ki kuntu tin, ku maɲi si o taa kwæli-ku mu. ⁷ Baara nan ba jigi si ba kwæli ba yuni, beɲwaani bantɔ jigi Wε nyinyɔɔɔ mu, yi ba bri DI zulə na yi te. Ku nan na yi kaana, bantɔ mu bri baara zulə na yi te. ⁸ Beɲwaani Wε mε baaru yira mu DI ki kaani, si ku dai kaani yira mu DI mε DI ki baaru. ⁹ Kuntu, Wε wɔ ki baaru kaani ηwaani, DI ki kaani mu baaru ηwaani. ¹⁰ Kuntu ηwaani, di Wε malesisim ηwaani, kaana maɲi si ba taa kwæli ba yuni, si ku bri ni ba jigi ni si ba ηɔɔni Wε kɔɔo kum wɔni. ¹¹ Ku daari, dibam balɔ maama na wɔ dí Yuutu Zezi kɔɔo kum wɔni tin, kaani ba te o titi baaru tee ni, baaru di nan ba te o titi kaani tee ni. ¹² Wε siɲi DI ma baaru yira mu DI ki kaani, yi kaani di nan mu lɔri baaru. Woŋo maama nan nuɲi Wε te mu.

¹³ Abam titi nan buɲi-na á nii. Kaani na zaɲi si o loori Wε, yi o na wɔ kwe woŋo o ma kwæli o yuu, ku lamma na? ¹⁴ Nɔɔna maama ye ni, baaru yuuywe na tiini si dwara, ku yi cavura mu ku pa o titi. ¹⁵ Ku nan na yi kaani, o yuuywe na tiini si nuɲi si daga, ku zul-o mu. Ku yi o di Wε pɛeri mu, si si taa daga yi si kwæli o yuu. ¹⁶ Nɔɔnɔ wɔlɔ nan na wɔ sε amɔ zaasim dim kuntu yi o magi kantɔɔo di banja ni tin, kuntu tu taa ye ni dibam maama tɔgi kantɔ cwəŋə kam mu, yi Wε nɔn-kɔɔo kum je maama ni tin di tɔgi kantɔ mu.

Dí na maŋɪ sɪ dí di Zezi tɔvɔnɪ gulim wɔdiu kɔm te tɪn

(Matiyu 26:26-29, Mariki 14:22-25, Luki 22:14-20)

¹⁷ Woŋo kulɔ amɔ na lagɪ a ta dɪ abam tɪn, a ba lagɪ a tee abam nɪ á kɪ lanyɪranɪ. Abam na yɛni á jeeri daanɪ tɪn, á cɔgɪm mɔ dwe á fɔgɪm.

¹⁸ Dayigɛ woŋo, amɔ ni nɪ á na yɛni á jeeri daanɪ sɪ á zuli Wɛ, á jɪgɪ kampwara mɔ daanɪ. Amɔ buŋɪ nɪ kɔ sɪnɪ kɔvɔ ta yɪ cɪga mɔ. ¹⁹ Kɔ nan fin mɔ sɪ kampwara taa wɔ abam tɪtarɪ nɪ, sɪ kɔ brɪ balɔ na sɪnɪ ba tɔgɪ Zezi dɪ cɪga tɪn. ²⁰ Abam na yɛni á jeeri daanɪ sɪ á di dí Yuutu Zezi tɔvɔnɪ gulim wɔdiu kɔm tɪn, á ba kɪ nɪ á na maŋɪ sɪ á kɪ te tɪn.

²¹ Bɛɲwaaɔnɪ nɔɔnɔ maama yɛni o lɔgɪrɪ o di o tɪtɪ wɔdiu kɔm mɔ. Abam nan na kɪ kɔntɔ tɪn, kɔ pɛ kana jɪgɪ badonnɛ, yɪ á badonnɛ nyɔ á su á ja gaalɪ. ²² Abam ya na lagɪ sɪ á di dim dɪm kɔntɔ doŋ tɪn, á ya wɔ di á tɪtɪ sam nɪ mɔ. Abam lagɪ sɪ á cɔgɪ Wɛ nɔn-kɔgɔ kɔm yuu mɔ na? Abam lagɪ sɪ á pa cavɪra mɔ ja yinigɛ tiinɛ balɔ na wɔ á kɔgɔ kɔm wɔnɪ tɪn na? Abam lagɪ sɪ amɔ ta bɛɛ mɔ dɪ abam? Nɪ á kɪ lanyɪranɪ mɔ na? A bá wanɪ a ta nɪ á kɪ lanyɪranɪ dɪ kɔntɔ woŋo.

²³ Cɪga kalɔ dí Yuutu Zezi na brɪ-nɪ o tɔvɔnɪ gulim wɔdiu kɔm ŋwaaɔnɪ tɪn mɔ a zaasɪ abam, kɔ yɪ sɪ tɪtɪ dɪlɔ ba na jaanɪ dí Yuutu Zezi tɪn mɔ o kwe dɪpɛ, ²⁴ yɪ o kɪ Wɛ le dɪ ŋwaaɔnɪ o daanɪ o fɔ fɔ o pa o karabiɛ bam, yɪ o wɪ: «Amɔ yɪra yam mɔ tɪntɔ, ya na lagɪ ya cɔgɪ abam ŋwaaɔnɪ tɪn. Taá kɪ-na kɔntɔ doŋ sɪ á taá ma guli amɔ gulɛ.»

²⁵ Ba na di ba ti tɪn, o daa ma kwe zɔŋa dɪ ka wɔ wo-nyɔɔrɔ yɪ o kɪ Wɛ le ti ŋwaani, yɪ o wɪ: «Wo-nyɔɔrɔ tɪntɔ brɪ nɪ Wɛ goni ni-dɔɔrɪ mɔ dɪdaani nabiinə amɔ jana kam ŋwaani. Maŋa kalɔ maama á na lagɪ á nyɔ-tɪ tɪn, sɪ á kɪ-na kɔntɔ á taá ma guli amɔ gulə.»

²⁶ Bɛŋwaani, maŋa kalɔ maama á na di dɪpɛ dɪm kɔntɔ yɪ á nyɔ wo-nyɔɔrɔ tɪm kɔntɔ tɪn, á kɪ á ma á brɪ dí Yuutu wɔm tɔɔnɪ dɪm na yɪ te tɪn mɔ, sɪ kɔ vɔ kɔ yɪ maŋa kam o na wɔ joori o ba tɪn. ²⁷ Kɔntɔ ŋwaani, nɔɔnɔ wɔlɔ na di dí Yuutu wɔm tɔɔnɪ gulim dɪpɛ dɪm naa o nyɔ wo-nyɔɔrɔ tɪm, yɪ o kɪ kɔlɔ na wɔ maŋɪ dɪ dí Yuutu wɔm tɪn, kɔntɔ tu kɪ kəm-balɔɔ mɔ dɪ dí Yuutu wɔm yɪra yam dɪ o jana kam. ²⁸ Kɔntɔ ŋwaani, nɔɔnɔ maama maŋɪ sɪ o da yigə o taa ye o titɪ mɔ, sɪ o laan di dɪpɛ dɪm o daari o nyɔ wo-nyɔɔrɔ tɪm. ²⁹ Nɔɔnɔ wɔlɔ nan na di dɪpɛ dɪm yɪ o kwəri o nyɔ wo-nyɔɔrɔ tɪm dɪ goonə tɪn wɔ maŋɪ dɪ dí Yuutu wɔm yɪra yam mɔ, kɔntɔ tu vanɪ taani mɔ o danɪ o titɪ yuu nɪ. ³⁰ Kɔntɔ nan mɔ paɪ á zanzan ba jɪgɪ yazurə, yɪ á badaara bwənə, yɪ á badonnə tɔa. ³¹ Dɪbam nan ya na yəni dí da yigə dí bwe dí titɪ dí nii yɪ dí lwarɪ dí na yɪ balɔ tɪn, Wɛ ya daa bá pa dí na cam. ³² Dí Yuutu Wɛ nan yəni Dɪ vanɪ dɪbam zwɛ sɪ Dɪ pa dí joori dí tɔ cwəŋə nɪ mɔ, sɪ maŋa kalɔ Dɪ na wɔ ba Dɪ di nɔɔna maama taani tɪn, sɪ dí yɪ zanɪ dí ga bɔra Dɪ tee nɪ, nɪ balɔ na yəri Wɛ tɪn te.

³³ Kɔntɔ ŋwaani, a ko-biə-ba, á na jeeri daani sɪ á di Zezi tɔɔnɪ gulim wɔdiu kɔm, sɪ á zuri á yɪra á cəgi daani. ³⁴ Wɔlɔ kana na wɔɛ tɪn, kɔntɔ

tu da yigə o di o sɔŋɔ ni, si o laan daari o ba, si á yi vani We sariya á danjɔ á yuu ni manja kalɔ á na jeeri daani tin.

Ku daari, ku na yi wəənu tɩɩ na daari tin, amu na tuə, a laan wó brɩ abam á na wó ki te.

12

We Joro kum pɛera yam na yi te tin

¹ Ku daari, a laan lagi a ŋɔɔni We Jorokum pɛera yam laɲa ni mu. A ko-biə-ba, a lagi si a pa á lwarɩ We Joro kum na tɔŋi te di te tin mu.

² Abam ye ni, manja kalɔ á deen ta na wɔ lwarɩ We tin, á deen tɔgi jwənə yalɔ na yi kafe tin mu, yi ya ganɩ abam si á taá tɔgi cwe sɩɩ maama ya na lagi tin. ³ Kuntu ŋwaani mu a lagi a pa á lwarɩ ni, We Joro kum bá ganɩ abam. Kuntu, nɔɔnɔ wɔɩɩ na ŋɔɔni di We Joro dam tin bá wani o tɔi Zezi. Nɔɔn-nɔɔnɔ nan bá wani o ta ni, Zezi mu yi o Yuutu, yi We Joro kum təri o tee ni.

⁴ We Joro kum pɛera yam yi dwi təri təri mu, yi DI Joro kum didɔa yirani mu pai-ya DI nɔɔna.

⁵ We titɔŋa yam di yi dwi təri təri mu, yi dí Yuutu wɔɩɩ dí na tɔŋi dí pa-o tin yi didɔa yirani mu. ⁶ We na pe dɩbam dam si dí ma tɔŋi DI titɔŋa te tin di yi dwi təri təri mu. We nan yi didɔa yirani mu, yi dintu mu pe dɩbam maama dam dim kuntu maama.

⁷ We Joro kum nan pe nɔɔnɔ maama pɛeri si o wani o maa zəni o donnə. ⁸ We Joro kum pai nɔɔna badonnə dam si ba ŋɔɔni swan taani, yi kuntu mu ta pai nɔɔna badonnə dam si ba ŋɔɔni yəno taani di.

⁹ We Joro kum nan ta mu pai nɔɔna badonnə

dam si ba taa tiini ba jigi wo-didba di We, yi ku ta pai badonnə dam si ba ta maa pai yawuna nai yazurə. ¹⁰ Kuntu nan ta mu pai badonnə dam si ba ta maa ki wo-kinkagila, ku daari si badonnə taa wai ba ɲooni We yiyiu-ɲwe. Ku daa ta maa pai noona badonnə wai ba pɔori kulɔ na yi We Joro kum nyim di kulɔ na dai ku nyim tin daani. Ku ta pai badonnə wai ba ɲooni ta-ge, yi badonnə di wai ba lwarɪ ta-ge sim kuntu kuri yi ba te ba bri ba donnə. ¹¹ Ku nan yi We Joro kum kuntu didba yiranɪ mu jigi peera yam kuntu dwi təri təri, yi ku pai noonu maama ni ku wubɔɲa na lagi te tin.

Zezi kɔgɔ kum nyi di noonu yira na yi te tin mu

¹² Nan buɲi-na á nii nabiinu yira na yi te tin. Ya yi wono didba mu, yi ya laan pɔori je dwi təri təri. Ya pɔorim dum daga zanzan, yi ya maama laan yi yira didba mu. Zezi Kriɪ di o kɔgɔ kum maama di nan yi kuntu mu. ¹³ Dibam maama na pe ba miisi dibam na woni We Joro kum didba dam ɲwaani tin, dí laan jigi noonu didba mu. Ku na yi Zwifə naa dwi-ge tiinə, naa gambe naa balɔ na te ba titi tin maama, We Joro kum kuntu yiranɪ mu wo dibam maama tee ni.

¹⁴ Nabiinu yira pɔori je təri təri mu, si ku dai jɔgə didba yiranɪ. ¹⁵ Naga na tagi ka wi, kantu dai jɲa, kuntu ɲwaani yira yam ba te-ka, kuntu bá suni ku pa ka taa togi ka təri yira yam woni. ¹⁶ Zwe di nan na wi, dintu dai yi, si yira yam ba te-di, kuntu bá suni ku pa di taa togi di təri yira yam woni. ¹⁷ Yira yam maama nan ya na yi yi

yıranı mu, yaá kɪ ta mu ya taa ni taanı? Ya nan ya na yɪ zwe ɣıranı mu, yaá kɪ ta mu ya taa ni lwəm? ¹⁸ Kɔ nan yɪ Wɛ mu kɪ je sım dwi təri təri Dɪ kɪ ɣıra yam wɔni, kɔ maŋɪ dɪ Dɪ wɔbɔŋa na lagɪ te tɪn. ¹⁹ Ya maama nan ya na yɪ ɣıra yam jəgə dɪdɔa mu, yaá kɪ ta mu ya ji ɣıra? ²⁰ Kuntɔ tɪn, je dwi təri təri mu wɔra, yɪ sɪ maama laan yɪ ɣıra dɪdɔa.

²¹ Kuntɔ ŋwaanı, yɪ bá wanɪ dɪ ta dɪ jɪŋa nɪ dɪ ba lagɪ-ka, naa yuu ta dɪ naga nɪ kɔ ba lagɪ-ka. ²² A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam nɪ, dɪbam ɣıra yam je sɪɔ dɪ na bɔŋɪ nɪ sɪ tiini sɪ bwənə tɪn jɪgɪ kuri zanzan. ²³ Dɪ ɣıra yam je sɪɔ dɪ na bɔŋɪ nɪ sɪ ba tiini sɪ jɪgɪ kuri tɪn mu dɪ yəni dɪ zuli lanyıranı. Je sɪɔ na jɪgɪ cavıra tɪn, mu dɪ yəni dɪ fəgɪ dɪ kwəli-sɪ lanyıranı. ²⁴ Kɔ daarı ya je sɪɔ na lana tɪn, dɪ daa ba fəgɪ dɪ nii sɪ baŋa nɪ. Wɛ mu kɪ nabiinu ɣıra yam je sım maama Dɪ kɪ daanı, yɪ Dɪ paɪ je sɪɔ na gɛ zulə tɪn na zulə lanyıranı. ²⁵ Kuntɔ ŋwaanı kampwara təri ɣıra yam wɔni. Ya je sım maama zəni daanı mu. ²⁶ Kɔ na cana ɣıra yam daa kalɔ nɪ, ɣıra yam maama wó tɔgɪ ya na cam dım kuntɔ doŋ mu. Kɔ daarı daa kalɔ na nɛ zulə tɪn, ɣıra yam maama dɪ wó tɔgɪ ya na wɔpolo mu.

²⁷ Abam maama yɪ Zezi Krisi ɣıra yam mu, yɪ á dɪdɔa dɪdɔa yɪ o je sım dwi təri təri mu. ²⁸ Kuntɔ tɪn, Zezi kəgɔ kɔm wɔni, Wɛ kɪ nɔɔnɔ maama o jəgə nɪ mu. Dayigə tɪn yɪ Zezi tɪntɔŋna bam o tɪtɪ na lɪ tɪn mu. Wɛ nijɔŋnə bam maa saŋɪ. Balɔ na kɪ bitɔ tɪn maa yɪ balɔ na brɪ Wɛ cɪga kam tɪn. Kɔ wəli dɪ balɔ na kɪ wo-kɪnkagula tɪn, dɪ balɔ

Wε na pε-ba dam sɪ ba ta maa paɪ yawɪna naɪ yazurə tɪn, dɪ balɔ na zəni nɔɔna tɪn, dɪ balɔ na nii Wε tɪtɔŋa yam baŋa nɪ tɪn, dɪ balɔ Wε Joro kum na paɪ ba ŋɔɔnɪ ta-ge tɪn. ²⁹ Kɔ nan dai nɪ dɪ maama mɔ yɪ Zezi tɪntɔŋna balɔ o tɪtɪ dɛɛn na lɪ tɪn, kɔ dai dɪ maama mɔ yɪ Wε niŋɔŋnə, naa dɪ maama mɔ brɪ Wε cɪga kam. Kɔ nan dai nɪ dɪ maama mɔ wai dɪ kɪ wo-kɪnkagɪla. ³⁰ Kɔ nan dai dɪ maama mɔ Wε pε dam sɪ dɪ taá ma paɪ yawɪna naɪ yazurə, naa dɪ maama mɔ Wε Joro kum pε dɪ ŋɔɔnɪ ta-ge, naa dɪ maama mɔ wai dɪ lɔwari sɪ kuri dɪ brɪ nɔɔna. ³¹ Nan kwaanɪ-na sɪ á jɔŋɪ Wε-pɛɛra yalɔ na jɪgɪ kuri kɔ ja gaalɪ tɪn.

Kɔ daari, a nan lagɪ a brɪ abam wonɔ kulɔ na tiini kɔ lana kɔ dwe dɪdɪ tɪn mɔ.

13

Sono na yɪ te tɪn

¹ Amɔ na maŋɪ a wai a ŋɔɔnɪ nabiinə dwi təri təri taana, dɪ malesɪsɪm taanɪ dɪ, yɪ a na ba jɪgɪ sono, kɔ nyɪ dɪ sɔɔ mɔ a kɪa, nɪnɛɛnɪ ba na magɪ kwaŋa dɪ loŋini yɪ tɪ kɪ sɔɔ te tɪn. ² Amɔ na maŋɪ a jɪgɪ Wε-pɛɛrɪ dɪlɔ na paɪ a wai a ŋɔɔnɪ Wε yiyɪu-ŋwɛ tɪn, yɪ a jɪgɪ yəno maama, yɪ a kwəri a ye cɪga kalɔ maama na səgɪ nabiinə yigə nɪ tɪn, yɪ a na maŋɪ a jɪgɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Wε sɪ a taa wai a paɪ pweeru zanɪ tɪ je nɪ tɪ ve tɪ tɔ mɛ a na lagɪ tɪn, yɪ a na ba jɪgɪ sono, kɔ yɪ kafɛ mɔ. ³ Amɔ na maŋɪ a kwe a jɪjɪgɪrɔ maama a maŋɪ a pa yinigə tiinə, yɪ a ta kwəri a sɛ sɪ ba kwe a yɪra yam ba dɪ mini nɪ, yɪ a na ba jɪgɪ sono, kɔ ta maŋɪ kɔ ba jɪgɪ kuri kɔ pa-nɪ.

4 Sono tu jigi wɔ-zuru mu, yi o ki nɔɔna lanyirani. Sono tu ba jigi pu-sija naa o magi o nyɔɔni, o nan ba jigi kamunni di. 5 Sono tu ba ki kulɔ na wɔ maɲi tin, o nan ba beeri o titi yirani zənə má. O nan jigi ban-pɔnɔ. Nɔɔnɔ na ki-o lwarim, o ba kwe o ki o wɔni. 6 Sono tu ba ki wɔpolo di wɔɲo kulɔ na yi balɔɔ tin, o ki wɔpolo di wɔɲo kulɔ na yi ciga tin mu. 7 Sono tu wai o vɔ o wɔ wɔɲo maama baɲa ni, yi o jigi wɔ-didɔba di tina di wɔ-zuru wɔɲo maama baɲa ni.

8 Sono ba tiə. Wɛ yiyiu-ɲwɛ sɩɔ nɔɔna na ɲɔɔni tin wɔ ba si kɛ. Wɛ-pɛɛri dilɔ nɔɔna na maa ɲɔɔni ta-ge tin di wɔ ba di kɛ. Yəno di wɔ ba kɔ kɛ. 9 Lele kɔntɔ yəno kulɔ dɩbam na jigi tin yi cicoro mu. Wɛ yiyiu-ɲwɛ sɩɔ dɩ na ɲɔɔni tin di yi cicwəɛru mu. 10 Kɔ daari maɲa kalɔ Wɛ na wɔ ba fɔgi wəɛnu maama Dɩ pa ti maɲi fasti tin, wo-cicwəɛru tim maama laan wɔ je mu.

11 Maɲa kalɔ a na yi bu tin, a deɛn ɲɔɔni biim mu, yi a kwəri a buɲi ni bu te, yi a jeeli ni bu te. Lele kɔntɔ, a na ki nɔɔnɔ tin, a kwe busɔɔni wəɛnu tim maama a yaɲi mu. 12 Lele kɔntɔ, dɩ na lwarɩ Wɛ ciga kam te tin, kɔ taa nyi di niu mu dɩ jigi dɩ nii kɔ wɔni liirə liirə. Kɔ daari maɲa kam kɔntɔ na yiə, dɩ laan wɔ ta nai jaja mu. Lele kɔntɔ yəno kulɔ a na jigi tin yi cicoro mu. Maɲa kam kɔntɔ ni, a laan wɔ ta ye wəɛnu maama kuri a tiə, ni Wɛ na ye amɔ Dɩ ti te tin.

13 Kɔ daari wəɛnu titɔ mu wɔ ta wɔra maɲa maama. Wəɛnu tintɔ mu yi wɔ-didɔba di tina di sono. Kulɔ nan na dwe ti maama tin mu yi sono.

14

Wε yiyiu-ηwe sim na zəni nɔɔna te tin

¹ Kuntɔ ηwaanɩ, kwaanɩ-na sɩ á taá jɩɣɩ sono, sɩ á daari á kwaanɩ á joŋɩ Wε-pɛera yalɔ Dɩ Jorokum na pai nɔɔna tin á wɛli da, ku na dwe didi sɩ á want á ηɔɔnɩ Wε yiyiu-ηwe. ² Nɔɔnɩ wɔɔɔ na ηɔɔnɩ ta-ge sim tin ηɔɔnɩ dɩ Wε mu, sɩ ku dai dɩ nabiinɔ, ba na ba ni o taanɩ dum kuri tin ηwaanɩ. Wε Joro kum mu pai o ηɔɔnɩ wəənu tɩɔ na səgi tin. ³ Ku daari nɔɔnɩ wɔɔɔ na wai o ηɔɔnɩ Wε yiyiu-ηwe tin ηɔɔnɩ o bri nabiinɔ mu, sɩ ku kwe-ba ku daari ku zəni-ba sɩ ba taa fɔgi ba zɩgi kəŋkəŋ dɩ pu-dɩa. ⁴ Wɔɔɔ na ηɔɔnɩ ta-ge sim tin, ku wɛli o titɩ yɩranɩ mu. Wɔɔɔ nan na ηɔɔnɩ Wε yiyiu-ηwe tin, ku wɛli Zezi kɔgɔ kum maama mu.

⁵ Amu ya lagɩ sɩ abam maama taa wai á ηɔɔnɩ ta-ge sim, a nan tiini a lagɩ sɩ á taá wai á ηɔɔnɩ Wε yiyiu-ηwe sim mu á dwe didi. Bɛŋwaanɩ wɔɔɔ na ηɔɔnɩ Wε yiyiu-ηwe tin tiini o jɩɣɩ zənɔ o dwe wɔɔɔ na ηɔɔnɩ ta-ge tin, ku na dai nɩ nɔɔnɩ na wɔra sɩ o want o pipiri o taanɩ dum kuri sɩ ku zəni Zezi kɔgɔ kum maama. ⁶ Kuntɔ tin, a ko-biə-ba, amu na tu abam te, yɩ a na ηɔɔnɩ ta-ge yɩranɩ mu dɩ abam, bɛɛ nyɔɔrɩ mu á lagɩ á na? Kulɩ na wɔ wɛli abam tin mu yɩ a na ηɔɔnɩ taanɩ dɩɔ na wɔ pa á na vɩrum, naa dɩ pa á na yəno, naa a ηɔɔnɩ Wε yiyiu-ηwe, naa a zaasɩ abam Wε cɩga kam. ⁷ Dɩ nan kwe duduurɔ na yɩ wəənu tɩɔ na ba jɩɣɩ ηwɩa tin dɩ ma manɩ dɩ nii: Nɔɔnɩ na jɩɣɩ wuə o wui yɔɔ yɔɔ, naa o jɩɣɩ kɔnɔ o magɩ yɔɔ yɔɔ, nɔɔna wɔ ki ta mu ba ni ku ywəəni?

⁸ Nɔɔnɔɔ nan na jɔɔɔ jara nabɔnɔ o wui yɔɔ yɔɔ, nɔɔn-nɔɔnɔɔ bá wani o lwarɔ nɔ jara mu wura sɔ o nuɔi o vu. ⁹ Kɔ nan yi bidwɔ mu dɔ n na ɔɔɔnɔ ta-ge yi nɔɔn-nɔɔnɔɔ warɔ sɔ kuri o pipiri, nɔɔna wɔ kɔ ta mu ba lwarɔ n na tɛ kulɔ tɔn kuri? Kuntɔ nan brɔ nɔ n ɔɔɔnɔ n yaɔi gaa wɔnɔ mu. ¹⁰ Taana dwi zanzan mu wɔ lɔɔɔ baɔa nɔ, yi taan-taanɔ tɔrɔ dɔ na ba jɔɔɔ kuri dɔ pa dɔ tiinɔ. ¹¹ Nɔɔnɔ nan na ɔɔɔnɔ taanɔ dɔɔɔ a na ba ni tɔn dɔ amɔ, kuntɔ brɔ nɔ dɔbam maama bale yi vɔrɔ mu da-tee nɔ. ¹² Kɔ nan yi kuntɔ mu dɔ abam dɔ, abam na lagɔ sɔ á jɔɔi pɛera yalɔ Wɛ Joro kum na paɔ tɔn, á nan kwaanɔ-na á jɔɔi pɛera yalɔ na wɔ zɔni Zezi kɔɔɔ kum sɔ kɔ zɔɔi lanyɔranɔ tɔn. ¹³ Kuntɔ ɔɔwaanɔ, abam wɔɔɔ na wai o ɔɔɔnɔ ta-ge, sɔ o tiini o loori Wɛ sɔ Dɔ pa o taa wai sɔ kuri dɔ o tɛa.

¹⁴ Amɔ na mɛ ta-ge sɔm a ma a warɔ Wɛ, kɔ yi a joro mu ɔɔɔna, sɔ amɔ tɔtɔ ba ni sɔ kuri. ¹⁵ Kulɔ na maɔi sɔ a kɔ tɔn mu yi sɔ a warɔ Wɛ dɔ a wɔɔɔɔa maama dɔ a joro maama, sɔ a daari a taa leenɔ dɔ a wɔɔɔɔa maama dɔ a joro maama a taa zuli Wɛ. ¹⁶ Kɔ nan na daɔ kuntɔ, yi n na mɛ ta-ge sɔm n ma n zuli Wɛ, yi nɔn-gaa na je o cɔgɔ, o bá wani o ni sɔ kuri. Kuntɔ ɔɔwaanɔ, oó kɔ ta mu o tɔɔi o sɛ nmɔ na zuli Wɛ te tɔn sɔ o dɔ ta nɔ «Amina»? ¹⁷ Nmɔ na zuli Wɛ te tɔn na maɔi kɔ lamma te, kɔ bá zɔni nɔɔnɔ wɔm kuntɔ.

¹⁸ Kɔ na yi amɔ, a kɔ Wɛ le dɔ Dɔ na pɛ-nɔ dam sɔ a taa ɔɔɔnɔ ta-ge sɔm a dwe abam maama tɔn. ¹⁹ Kɔ daari, a na wɔ Zezi kɔɔɔ kum wɔnɔ, a tiini a lagɔ sɔ a taa maɔ taanɔ dɔɔɔ ba na ni tɔn mu a ma ɔɔɔnɔ a brɔ-ba. A na ɔɔɔnɔ bitari sɔnu má yɔranɔ,

ku garı a na ηϙϙı ta-ge sim bıtarbiə murr-fugə
yı nϙϙn-nϙϙı ba ni sı kuri.

²⁰ A ko-biə-ba, á yı taá jıgı bu-balwa wubıya.
Ku daarı ku na yı lwarım jəgə nı, sı á taá nyı
nıneenı bu-sısın na yəri lwarım kəm te tın, sı
á pa á wubıya bı We cwəηə kam wıni. ²¹ Ku
pıpıni We tınc kım wıni ku wı:

«Amı Baıa-We wú tıηı vərə,
sı ba ba ba ηϙϙı amı ni-taanı dım dı abam.
Baá ηϙϙı taanı dııv á na ba ni tın dı abam.
Nan dı kıntı dı, á ta bá se a ni.»

²² Kıntı mı We maı ta-ge Dı maa bı Dı dam
balı na wı se-Dı tın tee nı, sı ku daı balı na se-
Dı tın tee nı. Ku daarı We yiyıu-ηwe sim mı bı
Dı dam balı na se-Dı tın tee nı, sı ku daı balı na
wı se-Dı tın tee nı. ²³ Kıntı ηwaanı, Zezi kϙϙı
kım maama na jeeri daanı, yı á maama na wıra
á ηϙϙı ta-ge, yı nϙϙı wııv na maıı o wı ni-sı
naa balı na wı se We tın na tu bı zıv á wıni
yı ba ba ni sı kuri tın, ba bá ta nı á co mı na?

²⁴ Abam maama nan na ηϙϙı We yiyıu-ηwe á
bı daanı, yı nϙϙı wım kıntı doı na tu o zıv
á wı, wıntı wú lwarı nı We dam mı wı á tee
nı. O na ni kılı maama tın wú pa o lwarı nı o
ba jıgı bıra We tee nı, yı o kwəri o lwarı nı We
lagı Dı di o taanı. ²⁵ Wubıya yalı maama ya na
səgi o wıni tın laan wú ba ya lwarı jaja mı, yı
o laan wú kı o yuu tıga nı o zuli We, yı o se nı
We sıni Dı wı abam tıarı nı.

*Zezi kϙϙı kım na maıı sı ku taa tıηı ku tıgı
cwe sııv tın*

26 A ko-biə-ba, abam na jeeri daanu si á zuli We, á na manji si á ki kulɔ tin mu tintu: Abam didɔa mu wú zaɗi o pa ləŋə. Didɔa di ma zaɗi o bri We ciga kam. Wɔdonɗ di ma zaɗi o ta viirim dilɔ We na bri-o tin. Wɔwɔm di ma zaɗi o ɗɔɔni ta-ge, yi wɔdonɗ di ma zaɗi o ta ta-ge sim kuri o bri á kɔgɔ kum. Wəənu tintu maama zəni Zezi kɔgɔ kum si ku fɔgi ku zigi kəŋkəŋ. 27 Abam badaara na lagɗi á ɗɔɔni ta-ge sim, ku manji si á taá yi bale naa batɔ yiranɗ mu. Ku manji si á taá zaɗi á ɗɔɔni á daari á pa daanu mu, si á didɔa zaɗi o ta ɗwe sim kuri. 28 Nɔɔn-nɔɔnu nan na təri á wɔni si o wanti o ta ɗwe sim kuri, balɔ ya na lagɗi ba ɗɔɔni-si tin manji si ba yagɗi mu, si ba na wɔ ba yiranɗ, si ba taa ɗɔɔni-si di We. 29 Ku daari, ku na yi balɔ na ɗɔɔni We yiyiu-ɗwe sim tin, ku manji si bale naa batɔ mu zaɗi ba ɗɔɔni didɔa didɔa, si badaara bam taa cəgə, si ba laan bwe ba nii si yi ciga mu naa vwan mu. 30 We na viiri nɔɔnu didɔa DI ciga kam balɔ na je ba cəgi tin wɔni si o ta o bri Zezi kɔgɔ kum, ku manji si wɔlɔ na zigi o ɗɔɔni We yiyiu-ɗwe sim tin mu pu o ni, si o daari si wɔdonɗ wɔm ta-ka. 31 Kuntu tin, abam maama wai á ɗɔɔni We yiyiu-ɗwe sim didɔa didɔa, si ku pa á zaasi We ciga kam da-tee ni, si á taá fɔgi á zigi kəŋkəŋ. 32 Balɔ na jɔŋi dam We Jorokum tee ni si ba taa ɗɔɔni We yiyiu-ɗwe sim tin wai ba titi ba jaana maɗa kalɔ ba na wɔra ba ɗɔɔni-si tin. 33 We lagɗi si wonɗo maama taa tɔgi cwəŋə mu di yazurə, si DI ba lagɗi yɔɔ yɔɔ kəm.

34 Abam na kikili daanu si á zuli We, ku manji

si kaana taa je cum mu si ba taa cəgə. Mu ku na yi te Zezi kəgə kum jəgə maama ni. Ba ba jigi cwəŋə si ba da ba ŋɔɔni. Ku maŋi si ba se baara bam, ni We cullu tum na maŋi ti bri te tin mu. ³⁵ Ba na lagi si ba lwarɪ woŋo kulɪ kuri, ba maŋi si ba bwe ba banna mu sɔŋɔ ni, si ku wɔ maŋi si kaani zaŋi o ŋɔɔni á kikilə kam wɔni. ³⁶ Abam bɔŋi á paɪ We taani dɪm nuŋi abam te mu na? Mu naa á bɔŋi á paɪ abam yɪrani mu ye We taani dɪm na?

³⁷ Abam wɔlɔ na bɔŋi ni o yi We nijonnu naa o jonɪ We Joro kum pɛɛɪ tin maŋi si o taa ye ni, amɔ na pɔpɔni kulɔ a pa abam tin yi dí Yuutu wɔm kwərə mu. ³⁸ Nɔɔnɔ wɔlɔ maama na vin amɔ na pɔpɔni kulɔ tin, We di wó vin kɔntɔ tu.

³⁹ Kɔntɔ, a ko-biə-ba, kwaani-na si á taá ŋɔɔni We yiyi-ŋwe sɪm. Á nan yi zaŋi á ci balɔ na ŋɔɔni ta-ge sɪm We Joro kum na pe tin. ⁴⁰ Nan taá kɪ-na woŋo maama si ku taa tɔgi cwəŋə ni ku na maŋi te tin.

15

We kwər-ywəŋə kalɔ Zezi tintɔŋna bam na bri tin

¹ A ko-biə-ba, a lagi si a pa á guli We kwər-ywəŋə kam a na maŋi a tɔɔli di abam tin mu. Abam maŋi á se-ka, yi á kɪ á wɔ-dɪdɔva á fɔgi á zigi kəŋkəŋ. ² Amɔ na pe á lwarɪ We kwər-ywəŋə kam te tin, á na wɔ joori ka kwaga ni, We wó vri abam Di yagi kantɔ ŋwaani mu. Ku na dai kɔntɔ, á na se Zezi Krisi te tin yi kafe mu.

³ Wε ciga kalu na dwe maama tun mu yi kalu amu na de yige a joni yi a laan daari a bri abam tun. Kantu mu tuntu:

Zezi Krisi tigi dibam lwarim nwaani mu, ni We tonu kum na manji ku ta te tun.

⁴ Ba ma ki-o booni ni.

Da yato de ni o ma joori o bi o yagi tuntu, ni We tonu kum na manji ku ta te tun.

⁵ O na bi tun, o ma pa Piyeri na-o, yi o tuntu na fugu-bale bam maama di na-o. ⁶ Kuntu kwaga ni, o ma bri o titi o karabiya zanzan bidwa banya ni, bantu dwe ni nona biya yanu (500). Nona bam kuntu badaara zanzan ta nwi, ba finfin yirani mu tuga. ⁷ Zaki di ma na-o, yi o daari o pa o tuntu na bam maama na-o.

⁸ Kuntu kwaga ni, o laan ma pa amu na nyi di bu wulu ba na luga yi o lura mana ta wu yi tun di na-o. ⁹ Benwani amu tiini a muri Zezi tuntu na bam maama wuni. A ya bri a wu manji si ba taa ba-ni ni Zezi tuntu nu, a deen na beesu Zezi nona bam tun nwaani. ¹⁰ We nan na ki-ni yu-yono tun mu pe a yi a na yi wulu zim tun. Di na ki-ni yu-yono te tun dai kafe. Amu tiini a taji We tuntu yam a dwani Di tuntu na bam maama. Ku nan dai a titi dam nwaani mu a wai a taja. Ku yi We na ki-ni yu-yono yi Di dam dum wu amu tee ni tun nwaani mu.

¹¹ Dibam balu na yi Zezi tuntu na tun maama yoni di bri ciga didu mu. Ku na yi amu na bri kulu tun, naa bantu di na bri kulu tun, ku yi ciga kalu abam na se tun mu.

Twa biim taani

¹² Dɔ́bám maama ná tɔ́ɔlɩ Wɛ kwɛrɛ́ kám tɛ tɩn, dí tɔ́ɔlɩ dí brɩ nɔ́ɔnà nɩ Zezi Krisi bi o yagɩ tɔ́ɔnɩ mɔ. Bɛɛ nan mɔ yɩ abám badonnɛ tɛ á wɩ, twa biim tɛrɛ́? ¹³ Kɔ́ yá ná yɩ cɩgá nɩ twa biim tɛrɛ́, kɔ́ brɩ nɩ Zezi Krisi tɩtɩ dɩ wɔ́ bi mɔ. ¹⁴ Wɔ́ntɔ́ nan yá ná wɔ́ bi, dɔ́bám kwɛr-tɔ́ɔlɩ kám yɩ káfɛ mɔ, abám dɩ ná kɩ á wɔ́-dɩdɔ́bá dɩ ká tɛ tɩn dɩ yá yɩ káfɛ mɔ, ¹⁵ yɩ dɔ́bám dɩ ná brɩ Wɛ cɩgá kám tɛ tɩn yá yɩ vwan mɔ, dí ná yɛnɩ dí brɩ nɔ́ɔnà nɩ Wɛ mɔ bi Zezi Krisi Dɩ pá o yagɩ tɔ́ɔnɩ tɩn ŋwáanɩ. Twa biim nan yá ná sɩnɩ dɩ tɛrɛ́, kɔ́ brɩ nɩ Wɛ wɔ́ bi Zezi mɔ. ¹⁶ Kɔ́ntɔ́ tɩn, twa biim yá ná tɛrɛ́, kɔ́ brɩ nɩ Zezi Krisi tɩtɩ dɩ manɩ o wɔ́ bi mɔ. ¹⁷ Wɔ́ntɔ́ nan yá ná wɔ́ bi o yagɩ tɔ́ɔnɩ, kɔ́ brɩ nɩ abám ná kɩ á wɔ́-dɩdɔ́bá dɩd-o tɛ tɩn yɩ káfɛ mɔ, yɩ á lwarɩm dɩm yá tá wɔ́ á yuu nɩ mɔ. ¹⁸ Kɔ́ nan tá brɩ nɩ, balɔ́ ná sɛ Zezi Krisi yɩ bá laan tɩ tɩn yá wó gá ŋwɩá Wɛ tee nɩ. ¹⁹ Kɔ́ ná yɩ lɔ́gɔ́ báŋa ŋwɩá kantɔ́ yɩranɩ, yɩ kɔ́ dáɩ nɩ kɔ́lɔ́kɔ́lɔ́ ŋwáanɩ mɔ dɔ́bám jɩgɩ tɩnà Zezi Krisi tee nɩ, kɔ́ brɩ nɩ dí yɩ balɔ́ ná tiini bá yɩ yinígɛ́ tiinɛ́ tɩn mɔ nɔ́ɔnà máama tee nɩ.

²⁰ Kɔ́ nan sɩnɩ kɔ́ yɩ cɩgá mɔ: Zezi Krisi bi o yagɩ tɔ́ɔnɩ. Wɔ́ntɔ́ mɔ yɩ wɔ́lɔ́ ná dɛ yígɛ́ o bi o vu Wɛ tɛ, sɩ kɔ́ brɩ nɩ balɔ́ dɩ ná tɩgɩ tɩn wó bi bá yagɩ tɔ́ɔnɩ. ²¹ Tɔ́ɔnɩ zɩgɩ nábiinu dɩdɔ́bá yɩrá nɩ mɔ dɩ bá lɔ́gɔ́ báŋa. Kɔ́ nan tá yɩ bídɔ́wɩ mɔ dɩ twa biim dɩ, nábiinu dɩdɔ́bá dɩ mɔ jaanɩ twa biim o bá. ²² Nábiinɛ́ maama ná yɩ Adambɩɛ́ tɩn ŋwáanɩ mɔ tɛ dí maama twá nɩ wɔ́ntɔ́ tɛ. Kɔ́ nan tá yɩ kɔ́ntɔ́ dɔ́ŋ mɔ dɩ balɔ́ maama ná ŋwɩ dɩ Zezi Krisi tɩn, bantɔ́ dɩ wó bi bá yagɩ tɔ́ɔnɩ. ²³ Nɔ́ɔnɔ́ maama dɩ o jɛgɛ́ mɔ. Zezi Krisi mɔ dɛ

yigə o bi o vu Wε te. Kɔ daari balɔ na yɪ o nɔɔna tɪn dɪ wɔ bi maɲa kam o na wɔ joori o ba tɪn mɔ. ²⁴ Kɔntɔ kwaga nɪ mɔ lɔgɔ baɲa woɲo maama laan wɔ ti. Maɲa kam kɔntɔ nɪ mɔ Zezi Krisi wɔ cɔgɪ wəənu tɪlɔ maama na jɪgɪ dam nabiinə baɲa nɪ tɪn, kɔ na yɪ wɛyuu dɪdɛera naa tɪga baɲa dɪdɛera maama, oó pa ba dam dɪm laan ti. O ma wɔ daari o kwe woɲo kɔlɔ maama o na di paari kɔ baɲa nɪ tɪn o kɪ o Ko Wε jɪɲa nɪ. ²⁵ Kɔ nan fɪn mɔ sɪ Zezi di paari, sɪ kɔ taa ve maɲa kam Wε na wɔ kɪ o dɔna maama o nɛ kuri nɪ tɪn. ²⁶ Tɔɔnɪ nan mɔ yɪ dɔm wɔlɔ o na wɔ cɔgɪ o ma kweeli tɪn. ²⁷ Wε tɔnɔ kɔm tagɪ kɔ wɪ: «Wε kɪ wəənu maama wɔm nɛ kuri nɪ mɔ sɪ o taa te tɪ maama.» Kɔ nan na wɪ, o taa te wəənu maama tɪn, kɔ daɪ nɪ o te Wε tɪtɪ dɪ mɔ o wəli da. Kɔ yɪ Wε mɔ kwe wəənu tɪm maama DI kɪ Zezi dam kuri nɪ. ²⁸ Kɔ daari maɲa kalɔ Zezi na wɔ ba o taa te wəənu maama tɪn, wɔm tɪtɪ na yɪ Wε Bu tɪn wɔ kwe o tɪtɪ o pa o Ko Wε. Bɛɲwaanɪ Wε yɪ dɪlɔ na maɲɪ DI kɪ wəənu maama DI Bu wɔm dam kuri nɪ tɪn mɔ. Kɔntɔ tɪn, Wε mɔ te wəənu maama dɪ DI dam maama.

²⁹ Á nan buɲɪ nɔɔna balɔ na yəni ba paɪ ba miisi-ba na wɔnɪ ba twa ɲwaanɪ tɪn woɲo á nii. Ba na ba buɲɪ nɪ twa biim wɔra, bɛɲwaanɪ mɔ yɪ ba paɪ ba miisi-ba na wɔnɪ twa bam ɲwaanɪ? ³⁰ Twa biim nan ya na tərə, bɛɲwaanɪ mɔ yɪ dɪbam ba kwarɪ fɔɔnɪ sɪ dí yaari dí tɪ Wε ɲwaanɪ maɲa maama? ³¹ A ko-biə-ba, dɛ maama amɔ yəni a tɔgɪ tɔɔnɪ te mɔ a kɛa. Kɔ yɪ cɪga mɔ. Amɔ tiini a jɪgɪ wɔpɔlo dɪ abam á na ɲwɪ dɪ dí Yuutu Zezi Krisi tɪn ɲwaanɪ. Mɔ kɔ kuri a tagɪ

kuntu. ³² Efɛɛzi ni ba ki amɔ nɛnɛni kagu-vara na cɛni si ba ja nɔɔna te tin mu. Amɔ na sɛ si a yaari kuntu tin, ku ya na yi lɔgu banja nɔɔna kantɔ yɛranɔ mǎ nɔɔna mu, bɛɛ nyɔɔri mu aǎ na? Twa biim nan ya na tɛrɛ, dɛ ya wɔ ta ni nɔɔna badaara na tɛ te ba wɛ: «Pa-na dɛ taǎ di si dɛ daari dɛ taǎ nyɔɛ, si dɛ jwa yi twa mu.»

³³ Yi pa-na ba ganɔ abam si á tusi. Ku yi cɛga mu ni: «Nmɔ na tɔgi dɛ nɔn-balwaarɔ, baǎ sɔgi-m ba pa n dɛ ki kɛm-balwaarɔ mu.» ³⁴ Pa-na á wɔbɔnja joori ya taa tɔgi cwɛnɔ, si á daari á yagi kɛm-lwaanɔ tɛm. Abam badaara ta yɛri Wɛ. A tagi kuntu, si ku pa cavɛra mu zu abam.

Nɔɔna na wɔ bi ba yagi tɔvɔni dɛ yira yalɔ tin

³⁵ Abam dɛdɛba wai o bwe ni: «Kɔvɔ ki ta mu si twa bi? Ba nan na joori ba bi, ba yira wɔ ta yi tita mu?»

³⁶ Nmɔ wɔbɔnja mu muri na? N na kwe woɔnɔ n du tɛga ni, ku manɔ si ku puli mu ku nunɔ, ku daari si ku bu wɔm pɔ. ³⁷ Nmɔ na dugi kulɔ, dɛ kulɔ na wɔ puli ku nunɔ tin ba nyɛ daani. Nmɔ na kwe kulɔ n du tin, ku na yi mɛna naa ku zu yi wo-duuru tɛlɔ dwi maama, ti yi wo-dwɛ mǎ mu n dugɛ. ³⁸ Wo-dwi dɛm nan na nunɔ, Wɛ mu wɔ pa-dɛ dɛ yira, ni Dɛ na lagi te tin. Wɛ nan ta mu pai wo-dwi maama nyɛnyɔgu, ku manɔ dɛ wo-dwi dɛm titi na yi te tin.

³⁹ Ku nan dai ni wɛɛnu tɛlɔ maama na nɔɔni tin ya-nwana mu yi bidwi. Nabiinɔ dɛ vara dɛ zunɔ dɛ kale maama jigɛ ya-nwana yira yira mu. ⁴⁰ Weyuu wɛɛnu dɛ wɔra mu, yi tɛga banja wɛɛnu dɛ wɔra. Weyuu wɛɛnu tɛm dɛ jigɛ ti lam mu, yi

tiga baɲa wəənu tɪm dɪ jɪgɪ tɪ lam. ⁴¹ Wɪa kam dɪ jɪgɪ ka lam mɪ, yɪ cana kam dɪ jɪgɪ ka lam. Calɪcwɪ sɪm dɪ maa jɪgɪ sɪ lam, yɪ sɪ lam dɪm nan dai bɪdwɪ.

⁴² Wəənu tɪntɪ maama nan brɪ twa biim na yɪ te tɪn mɪ. Nɔɔnɪ na tɪga, o yɪra yam ba na kɪ tɪn yɪ yɪra yalɪ na wɔ pɔ tɪn mɪ. Kɪ daari o yɪra yalɪ na wɔ bi ya yagɪ tɔtɔnɪ tɪn daa bɑ pɔ maɲa dɪ maɲa. ⁴³ Yɪra yalɪ ba na kɪ tɪga nɪ tɪn ba jɪgɪ lam, yɪ yalɪ na wɔ bi tɪn wɔ ta jɪgɪ lam zanzan. Yɪra yalɪ ba na kɪ tɪn bɔwənə, yɪ yalɪ na wɔ bi tɪn wɔ ta dana. ⁴⁴ Yɪra yalɪ ba na kɪ tɪga nɪ tɪn yɪ lɔgɪ baɲa ɲwɪa kam nyɪm mɪ, kɪ daari yalɪ na wɔ bi tɪn yɪ ɲwɪ-dɔɲa kalɪ Wɛ Jorokɔm na wɔ pa dɪbam tɪn nyɪm mɪ. Lɔgɪ baɲa yɪra yam na wɔra tɪn, Wɛ ɲwɪ-dɔɲa kam yɪra yam dɪ wɔra mɪ. ⁴⁵ Kɔntɪ mɪ kɪ pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ kɪ wɪ: «Pulim nɪ tɪn Wɛ kɪ Adammɪ Dɪ pa o jɪgɪ lɔgɪ baɲa yɪra yɪ o ɲwɪ.» Kɪ daari Zezi mɪ yɪ Adam wɔlɪ na kweeli tɪn, yɪ o jɪgɪ Joro kɪ na pai nabiinə ɲwɪ-dɔɲa tɪn. ⁴⁶ Kɪ nan yɪ lɔgɪ baɲa ɲwɪa kam mɪ tui yigə, yɪ Wɛ-sɔɲɔ ɲwɪ-dɔɲa kam laan saɲɪ ka ba. ⁴⁷ Wɛ mɛ tɪrɪ mɪ Dɪ kɪ nabiinu wɔlɪ na tu yigə tɪn. Kɔntɪ ɲwaaɪ wɔntɪ yɪ lɔgɪ baɲa nyɪm mɪ. Kɪ daari nabiinu wɔlɪ nan na tu kwaga tɪn nunɪ Wɛ-sɔɲɔ mɪ. ⁴⁸ Lɔgɪ baɲa nɔɔna bam maama nyɪ dɪ Wɛ na mɛ tɪrɪ Dɪ kɪ nɔɔnɪ wɔlɪ dayigə tɪn mɪ. Nɔɔna balɪ maama nan na yɪ Wɛ-sɔɲɔ nyɪm tɪn nyɪ dɪ wɔlɪ na nunɪ Wɛ-sɔɲɔ tɪn mɪ. ⁴⁹ Nɪnɛɛnɪ dɪbam na jɪgɪ lɔgɪ baɲa nɔɔnɪ wɔm nyɪnyɔgɪ tɪn, de wɔra dɪ wɔ ba dɪ taá jɪgɪ Wɛ-sɔɲɔ nɔɔnɪ wɔm dɪ nyɪnyɔgɪ.

⁵⁰ A ko-biə-ba, a lagı a ta a brı abam nı, dí lıgv baŋa yıra yam bá wanı ya na jəŋə je Wε paaru dım wɔnı. Yıra yalɔ na wó pɔ tın bá wanı ya maŋı dı ŋwıa kalɔ na ba ti tın. ⁵¹ Fɔgı-na á cəgi, sı a ta Wε cıga kalɔ ya na səgi tın a brı abam. Dıbam maama bá tı dí ti sı Zezi laan ba. Dí nan na tıga naa dí ta wɔ tıgı dı, dıbam maama yıra yam wó ləni mɔ. ⁵² Kúú da kɔ kı yıbuɡısa wɔnı mɔ, maŋa kam ba na wó wu kweelim nabɔnɔ kɔm tın. Nabɔnɔ kɔm na wugə, twa wó bi ba zaŋı dı yıra yalɔ na ba pɔe tın, yı dıbam dı yıra wó ləni. ⁵³ Bɛŋwaanı, dıbam yıra yalɔ na wó pɔ tın maŋı sı ya ləni ya ji yalɔ na bá pɔ tın mɔ, sı dí yıra yalɔ tɔnı na wai tın ləni ya ji yalɔ tɔnı na bá wanı tın. ⁵⁴ Kuntɔ maama na kıa, kɔ laan wó pa kulɔ na pɔpɔnı Wε tɔnɔ kɔm wɔnı tın kı, nı kɔ na maŋı kɔ ta te kɔ wı: «Wε wanı tɔnı dı dı dam dım maama.»

⁵⁵ «Tɔnı, n dam dım daa bεε?

N daa n wó wanı n cɔgı nɔɔna na?»

⁵⁶ Kɔ yı lwarım ŋwaanı mɔ tɔnı jıgı dam sı dı cɔgı nɔɔna. Lwarım dı nan nε dı dam Wε cullu tım vıɔn ŋwaanı mɔ. ⁵⁷ Dí nan kı Wε le dı Dı na paı dıbam wɔnɔ dí Yuutu Zezi Krisi ŋwaanı sı dí wanı tɔnı dı dı dam dım maama tın.

⁵⁸ Kuntɔ tın, a ko-bu-sonnu-ba, fɔgı á zıgı-na kəŋkəŋ dı pu-dıa, sı á cε dı dí Yuutu tıtɔŋa yam maŋa maama, dı á na ye nı tıtɔŋa yalɔ maama á na tɔŋı á pa dí Yuutu wɔm tın na dai kafe tın ŋwaanı.

Ba na lagɪ səbu sɪ ba ma zəni Wɛ nɔɔna te tɪn

¹ Kɔ daari kɔ na yɪ səbu kɔlɔ á na lai á maa zəni Wɛ nɔɔna bam tɪn, á taá kɪ nɪnɛɛnɪ amɔ na maŋɪ a brɪ Zezi kɔɔɔ kɔlɔ na wɔ Galatɪ tɪ-niə yam nɪ sɪ ba taa kɪ te tɪn. ² Siun de maama na yiə, sɪ nɔɔnɔ maama li səbu kɔlɔ o na nɛ tɪn wɔnɪ o tɪŋɪ, sɪ amɔ na tuə, sɪ á daa yɪ taá zɪɔ á lai səbu. ³ Amɔ na tu abam te, abam na li nɔɔna balɔ tɪn, a laan wɔ la tɔnɔ a tɔŋɪ-ba dɪ á səbu kɔm sɪ ba ja vu Zeruzalem. ⁴ Kɔ nan daa na maŋɪ sɪ amɔ tɪtɪ mɔ vu, dɪ wɔ tɔɔɔ daanɪ dɪ vu.

Pooli na lagɪ sɪ o na Korenti tiinə bam te tɪn

⁵ A lagɪ sɪ a da Masɪɔvanɪ mɔ, sɪ a laan daari a ba abam te. ⁶ A na tu abam te, a lagɪ sɪ a daanɪ fɪn mɔ, dedon aá ti waarɔ mɔmaŋa kam dáanɪ. Kɔntɔ kwaga nɪ, á laan wɔ wanɪ á zəni-nɪ sɪ a vu a daa na wɔ vu mɛ tɪn. ⁷ Amɔ ba lagɪ sɪ a wuuri a ba abam te maŋa fɪnfɪn, sɪ a joori a viiri. Wɛ nan na sɛ, amɔ ya lagɪ sɪ a ba a daanɪ abam tee nɪ mɔ. ⁸ A nan lagɪ a maŋɪ Efɛzi nɪ mɔ sɪ kɔ vu kɔ yɪ Pantikoticandiə kam maŋa. ⁹ Bɛŋwaanɪ Wɛ pɔri cwəŋə lanyɪranɪ Dɪ pa-nɪ, sɪ a tiini a tɔŋɪ Dɪ titɔŋa yo seeni. Nɔɔna zanzan nan mɔ wɔra ba kwaana sɪ ba cɪ a yigə.

¹⁰ Timoti nan na tu abam te, sɪ á jeer-o lanyɪranɪ sɪ kɔ yɪ pa fɔnɪ taa jɪg-o. Bɛŋwaanɪ o dɪ tɔŋɪ dɪ Yuutu titɔŋa yam mɔ nɪ amɔ te. ¹¹ Nɔɔn-nɔɔnɔ yɪ zanɪ o goon-o. Kwaanɪ-na sɪ á wəl-o o cwəŋə kam vəŋə wɔnɪ, sɪ o wanɪ o vu dɪ yazurə o ba amɔ te. Amɔ dɪ dɪ kɔ-biə bam nan nii-o cwəŋə nɪ sɪ o ba.

¹² Kɔ nan na yɪ dí ko-bu Apolɔsɪ, amɔ tiini a loor-o mɔ sɪ o tɔgɪ dɪ dí ko-biə bam o ba abam te. Nan dɪ kɔ dɪ, o ta wɔ lɪ wɔbɔŋa sɪ o ba lele. O nan na ne cwəŋə maŋa kalɔ tɪn, oó ba.

Tiim kwərə

¹³ Taá cɔ-na á tɪtɪ, sɪ á zɪgɪ kəŋkəŋ Wɛ cwəŋə kam wɔnɪ. Taá jɪgɪ-na baarɪ dɪ dam. ¹⁴ Á taá kɪ-na wɔŋo maama dɪ sono.

¹⁵ A ko-biə-ba, á maŋɪ á ye Sɪtefanasɪ dɪ o sɔŋɔ tiinə na tɔgɪ Wɛ te tɪn. Bantɔ mɔ de yigə ba sɛ Zezi Akayi nɪ, yɪ ba sɛ ba tɔŋɪ ba zəni Wɛ nɔɔna bam dɪ ba wɔ maama. ¹⁶ Kuntɔ tɪn, a loori abam sɪ á sɛ nɔɔna bam kuntɔ dwi ni, dɪdaanɪ balɔ maama na tɔŋɪ Wɛ tɪtɔŋa yam nɪ bantɔ te tɪn.

¹⁷ Amɔ jɪgɪ wɔpɔlo dɪ Sɪtefanasɪ dɪ Fɔtunatusɪ dɪ Akayikusɪ na tu amɔ te tɪn. Bantɔ mɔ pɛ a wɔ lwarɪ nɪ abam tərə. ¹⁸ Bantɔ mɔ pɛ a jɪgɪ wɔ-zuru, nɪ ba na pɛ abam dɪ jɪgɪ wɔ-zuru te tɪn. Kuntɔ, kɔ maŋɪ sɪ á taá nɪgɪ nɔɔna bantɔ dwi.

¹⁹ Zezi kɔgɔ kɔm maama Azitɪ-niə yam wɔnɪ tɪn jɔɔnɪ abam. Akwila dɪ Prisili dɪ Zezi kɔgɔ kulɔ na jeeri ba sɔŋɔ nɪ tɪn dɪ jɔɔnɪ abam lanyɪranɪ dí Yuutu Zezi yɪrɪ ŋwaanɪ. ²⁰ Dí ko-biə bam maama dɪ jɔɔnɪ abam.

Á taá jɔɔnɪ daanɪ lanyɪranɪ dɪ sono dɪ wɔ-pɔŋo.

²¹ Amɔ Pooli mɔ jɔɔnɪ abam. A tɪtɪ laan mɔ pɔpɔnɪ tintɔ dɪ a jɪŋa.

²² Nɔɔnɔ wɔlɔ maama na ba soe dí Yuutu wɔm tɪn, Wɛ wó cɔgɪ kɔ tu.

Marana ta!

²³ Dí Yuutu Zezi wó pa abam yu-yoŋo.

²⁴ Amɔ soe abam maama dɛ na ŋwɛ dɛ Zezi
Krisi tɪn ŋwaanɪ.

Wε Tɔno dɪ kasum

Kasem (Kassem): Wε Tɔno dɪ kasum New Testament

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kasem)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

993cfae5-b100-5981-87e7-5a648d773cb9